Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» — ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШОАТТА, 24 март, 1979 шу. ● № 36 (6012). ● Мах 2 кепиг.

СИХАГIА ДIАДЕ ЯЛАТ

Нохч-ГIалгIай республике массанахьа а дIадоладаьд кхашнара бIаьстан балхаш, хIаьта дукхагIйолча районашка хьалхагIа юе культураш сихгъаь дIаювш боалх. ХIара денах, сахьатех бехзагIа пайда эца безаш да колхозийн совхозийн кхаш леладераша тIалийца социалистически декхараш. Цар хьалхIад пятилетка дIьлагIча шера юкъера лаьрхIача гектара тIара баакха ялата хьувахъях 23 центнерага дIакхоачабе, хIаьта деррига а укх шера 510 эзар тонн ялат чуэца. Бахьадевраш, комсаш, кхыйола культураш хьалхелара тIалийца декхараш а да иштта. Цудухьа кхетаеш я юрташкарча къахьегамхойта юкъе балха хьалхарча денойшка а дена лаьрна социалистически яхь.

1979 шера бIаьстан кхашкарча балхашта кийчо яран уж чакхдахаран кхы тIа а де декарех болча КПСС Центральни Комитетец СССР Министрий Советех сецам тIа ладаьд: «...Iалашдолда 1979 шера колхозашкех совхозашкех, кхыча юртбоахама предприятешка бIаьстан кхашкара балхаш лакхача агротехнически боарам тIа чакхдоахилга...»

Уж дешаш шоай производственни программанна ларде а лийца, лоацдача хана гота чакхъяккхаре оарцагIбаьнна юрта къахьегамхой. Грозненски района боахамашка таханарча денга дIайийнай 5 эзар гектар совгIа хьалхагIа дIаюв культураш: кен, кIашагIъабаь кени горохи, люцерна, кхыяраш; Наурски районе — 4 эзар совгIа, Шелковской районе — 1,5 эзарнел дукхагIа, иштта кхычаьа а. Кортола дIае болабеннаб Назрани районерча «Знаменский» совхоза, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза кхаш леладераш.

БIаьстан балхаш лоацдача хана чакхдахара йоаржаьча социалистически яхье болх болабеннача хьалхарча денойшка дена хьокхам гойташ къахьег «Грозненский молочный» совхозерча Газиев Iабдрахьмана, «Алхан-Юртовский» совхозерча Исламгиреев Хьамзата, Наурерча «Россия» яхача колхоза механизатора Шаповалов Виктора, «Знаменский» совхозерча Аушев Юсопа, бIаьш болча кхычар.

Хьалхехьа а ку деша йоахко яьча, механизатораштех кхыча къахьеганхоштех еша хьалено Iалашдаьча моттигашка лерттIа дIадоладенад гота балхаш. Цхьабакъда, халахете а, массанахьа а лоацд гIулакхаш дика. Долаш да бIаьстанка эша кийчо хаиш вахьен йоаттIача бессен ца яь боахамаш.

«Малгобекский» совхозе укх квартале тоае езаш хиннача 32 тракторех кхаш мара тоаьян хьалхагIа дIабаьнача шин бетта, хIанз а, мах бIаьстан культураш дIае болабеннача хана, беш латт из болх. Гудермесски района «Терек» яхача совхозе кланагIа йоагIарех ахеш а тоаьяц тракторан цу юкъа; ялат дутен чуэцаш йолча 41 комбайнах 15 мара тоаьяц. ХIаьта лаьрхIа хиина ха — март чакхбалалехьа яр.

ТIехъаювза инвентарь, хий деттаж йола техника, тракторашь тоаьяь ялацзе боахамаш да кхыча районашка а.

Шельа районерча «Джалка» яхача совхоза хьожаш хиннача Госсельхозтехнадзора бригадо белгалдаьккхад технике тIехъаювза инвентара ГОСТо яхача бесса ца лораеш хилар, кхыдола гIалаташ.

Цу гIалаташка эшшаш йолча сихоша дIадахийтац бIаьстан балхаш, моакъарленаш ю кхаш леладерий инициативана. Уж тайпа кхоачамбоацараш бахьан долаш мала лел гота балхаш хьалхарча денойшка а дена Гудермесски, МагIалбика, Назрани, Сунженски, кхыча районий цхьадолча боахамашка.

ХIанз а ха йисай дениза дисар, сагота гIдар да, агротехнически дикагIйолча хана бIаьстан балхаш дистодоахилга Iалашде. ВIалла ха ца къовсаш цу деша оарцагIбовла, КПСС ЦК-ей СССР Министрий Советех сецамо дIадехкача бесса болх дIахьоага вIаштIехьдаккха декхарийла ба колхозийн совхозийн кулгалхой, специалисташ, партийни, профсоюзни, комсомольски болхлой.

СаготагIбарех цхьа болх ба хIанз оахамцара тIоадая дIакъовлилга, гурахьа ца оахаш диса лаьтта оахилга. Дуккьал маьхашца тIоадая дIакъовла езаш да республике 135 эзар гектар совгIа лаьтта, хIаьта аха дезаш дисар — 30 эзар совгIа гектар. Из болх сихагIа чакхбаккхара тракторашка шин сменагIа болх байтилга вIаштIехьдаккха деза боахамашка, къаьстта а гусеничнечарга.

Тахан-кхоана яхар сенна доладургда верттера балхаш: хьажкIаш, гераш, сеекиаш, кхыйола культураш дIаювилга, кхашта гIулакх долга. Цу тайпа хилагIа хургда хIанз ца даьр хьаде.

Тракторан паркан кхашка болх беча кхыча машенаштех технически гIулакх дела цар болх бечча метте, кхай тIа хилийта деза, цу гIулакха эшаш йола машинаш, специалисташ белгалбаь а болаш.

Цхьадолча боахамашка ди лакхделча мара дIаболабалц кхай тIара болх. Дукха ха йов механизаторай гулбеш, станашка дIабугаш, кIабовлабеш. Цул совгIа, болх бе йиш йолча деррнгача ден сердалех пайда эцац, кхьоастел цхьан сменагIа болх беча трактористашка а. Иштта гIулакх леларо тIехьадохийтаргда гота балхаш. ХIара колхозех совхозех механизатораша болх беча метте, кхай тIарча станашка цар бийсаш йоахаргйола хьалаш Iалашде деза. Кхай тIа, цар къахьегача метте дIакхахьа беза бIайха яхача. Практике хьахьенхад иштта гIулакх вIаштIехьа ца даьккхача боахамашка цу къахьегамхой еза ха лелхьа йоаш хилар.

Вовзаш ба социалистически яхьа хоарзIам. ДукхагIа цо пайда лургболча бесса, кхаш леладераш сие-ше тыахха вела гIертаргволча тайпара вIашхеше тIехьъяккха еза из боахамашка. Къаьстта из болх шоай терхамаш тIехьожалац кIал лоаттабе беза партийни профсоюзни организацеша.

Колхозашкех совхозашкех, юртбоахама кхыча организацешка дукха я тайп-тайпара йола моральни материальни стимулех пайда эца форманаш. ВизагIа пайда эца беза царех хIаранех.

ХIара механизатора, хIара къахьеганхочоа йовзийта еза хьалхалаттарий опыт, балха тIа цар лелаю приемаш методаш.

Тахан, бIаьстан дезача денойшка, боаттIаш бала пайда ца эцаш диса хIара сахьат — кхоаш лаьрхIача эсхьа яйна юртбоахама продукце тоннаш я. КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме ше дагIа къамелехь мох Л. И. Брежнева аьлла: «...Дикка бахьан а долаш цудукхе дукха хьи тахана ялат, бахьараш, сонаш, [illegible]» [illegible]

Уж денаш [illegible] дIахьо йолча бIаьстан гота ерригаш кампанеш, [illegible].

КПСС XXV съезда цул тIехьагIа хиннача парте Центральни Комитета Пленумий решенеш вахаре чакхйоахаш, тха совхоза хьайбаш леладераша кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх доахара квартальни план. Хьалхарча квартале тхо дар 400 центнер дулх доаха дезаш, дехнад — 450 центнер.

Шура йоахкара квартальни план а толаме кхоачашъергья оаха. ХIаналехьа пачхьалкхенга ехкай 225 тонн шура, планагIа ерригa йохка езар я 250 тонн. ХIара денна совхозо йохк хIанз 2900 килограмм шура, планагIа йоагIар 2546 мара йоацача.

ДЕКХАРАШ ТОЛАМЦА КХОАЧАШДУ

Укх шера совхоза хьайбаш леладераша доккха социалистически декхараш тIалийцад. Оаха лаьрхIад планал совгIа хьалхарча квартале 15 тонн шура йохка. Из дош кхоачашдеча дика дакъа лоац № 3 йолча тха ферма коллективо.

Тха ферме болча 161 Iаттах тахан беттаж 130 етт ба. ХIара Iаттагара 7,9 килограмм шура йоаккх юкъера лаьрхIача — соахка укх хана хинначул 800 грамм дукхагIа.

Кхоачашъяьй ферма коллективо шин бетта шура йохкара план а: пачхьалкхенга йохка езаш 770 центнер мара йоацаш хIаналехьа 800 центнер шура ехкай. Лекха хьокхамаш доахаш дикача белхаца белгалъяьккха я доярка Дзаурова Мадинат. Совхоза цунна карара кара тела цIа вымпел еннй. Чакхдаьннача шера шийн группера хIара Iаттагара цо 3266 килограмм шура лъикхай, планагIа 2350 мара йоацача.

Укх шера а лекха социалистически декхар тIалийцад Мадината. Цо дош деннад хIара Iаттагара 3 эзар килограммал совгIа шура лекха. ХIаьта цайн дош кхоачаде хьа а йоагIа из. ДIабаьннача шин бетта Дзауровас хIара Iаттагара 517 килограмм шура яьккхай. Бакъда, цун хьокхамаш кхы а лакхагIа хургдар цун группе дола деррига доахан деттаж даларе. Цо лелабеча 20 Iаттах 5 хIанз а бахкаьза ба.

Шин бетта кегийта опыт йолча доярка хьалха яьккхай Ольгова Тамара шеъ Хадап Матрена. Хьалхарчо — 525 килограмм шоллагIчо — 552 килограмм шура яьккхай цар хIара Iаттагара. Балха хьалха латта дояркаш, яхье а баьнна, къахьегаш бе хIанз.

Дика чакхдоалаш латт тха ферме Iа. Тоьаш болаш да доакъар, рационах доагIача тайпара тел на доаханна. ХIара Iатта йоагIа рацион я 2 килограмм йол, 30 килограмм силос, 40 килограмм барда, 1 килограмм баьца хьоар.

Тха фермера дукхагIдола доахан «красностепной» оалача, дукха шура луча фух да. Бакъ а дах, дIакъестадаьча доаханна меттел дикача фух дола шиараш дIаувттаду.

Квартальни план а дика кхоачашъю оаха. Хьалхарча квартале планагIа пачхьалкхенга йохка езаш я 1000 центнер шура, хIаьта 12 март тIакхоачаш оаха ехкай 897 центнер шура. ХIара денна 10 центнер шура дIалу пачхьалкхенна. Планал совгIа оаха эрхI пачхьалкхенга 37 центнер шура йохка.

Тха, хетаргахьа, кхы а дукхагIа шура яьха вIаштIехьдаргдар цхьайола моакъарленаш ецаре. Массаза а ханнахьа хьахьахьац бар[illegible] [illegible] болх бесий искусствени осеменение пункт. Уж кхоачамбоацараш дIадаккха [illegible] еш ца хIу.

А. ГИРЕЕВ.
Назрани района «Октябрь 40 шу» яхача совхоза № 3 йолча фермера заведующи.

ДIадахача шера деррига технико-экономически хьокхамашта пачхьалкхе лексе план тIехкхоачаш а яь, укх шера план хинна хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIалийцад Нажай-Юртовски межколхозлесхоза коллективо. Уж кхоачашдаьр шерра социалистически яхь йоаржаьча цу коллективерча болхлоша тIехкхоачашъяь шин бетта план. Районерча предприятешта юкъе лаьрхача социалистически яхье хьалхара моттиг лаьккхай цар.

Иштта болх беча лесхоза коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дийза дакъа лаьцад Тарамов Яцуп керте латтача гIишлонхой бригадо. Укхаза шоай ноакъостаца хьокхам а телаш къахьегаш ба плотникаш Сатуев ЖIедид, Ахматов Хампаша, кхыбараш. Цар хIара сменагIа нормаш 140 процент кхочашъю.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир Я. Тарамов, плотникаш Ж. Сатуев, Х. Ахматов.

И. ПЛИЕВА сурт.

---

21 апреле — Бакъгсешки коммунистически СУББОТНИК

Цу дийнахьа болх дикагIа бергба

В. И. Ленин ваь 109 шу дизара цIейна хетадьча коммунистически субботника дика кийчо еш ба технологически транспортех спецтехникий Старогрозненски управлене автомобилистий. Къахьегама цIей долча дийнахьа балха вараргва 330 болхло, инженерно-технически балхахо, гIулакхера нах. 277 болхло шоай массазарча балха моттигашка къахьегаш хургва, вовшаш хургба служебни бытовой помещенешка, мастерскейшка лостам беш, тIомалькъашта ремонт еш, кхыдола балхаш деш. 21 марта автомобилисташа кхоачашдергда 4200 сома маьха балхаш, шоаш даьнха 575 сом алали иттлагIча пятилетка фонда юкъехьоргда.

Т. АЛЕКСАНДРОВ.

* * *

«Цlеча шоаттадена» хьалхе а дена дика кийчо еш ба Грозерча № 2 йолча технически училища дешархой педагогически коллектива.

Ленински субботнике укхаза дакъа лоацаш хургва 900 гаргга саг. Цар цу дийнахьа лерхI дешара корпусе, мастерскейшка, училищав гонахьа лостам барал совгIа, гонахьарча моттигаш тIа сийнашта зIнр тоха, газонаш кIаг бер, [illegible] кIалагIа. Цул совгIа, «Грозспецтехмонтаж» [illegible] практика чакхдойтаргдолча училищ дешархой 300 бIаь хилла волча саго В. И. Ленин ваь 109 шу дизар белгалдоаккхаргда шоай хьехамчашта уллув дIа а этта кхыча денойшкарчул овсарагIа къахьегарца.

ХIаьта хIанз училища дешархоша дуклак къахьег С. Орджоникидзе цIерагIча стадиона реконструкце еча ноакъостал деш.

М. САЛМАЙОН.

* * *

«21 апреле — берригаш а коммунистически субботнике!». Цу тайпара сецам бир шоай собране, Шалински района Курчалоерча навкъашта ремонт ечех, накъаш дехачех управлене коллективо.

Москверча хьалха даттача предприятешка коммунистически субботник дара баь тIахьехам хьал а лаьца, цар лаьрхIад цу дийнахьа тIехдика къахьега. Укхаза цхьанкъа а участкех бригадех яц цу денга ца кийчлуш.

В. И. Ленин ваь 109 шу дизара хетадьча субботнике дакъа лоацаш управленера 100 болхлой специалисти хургва. Цу дийнахьа шоаш доакхаргдола 500 сом ахча иттлагIча пятилетка фонде дIадала лерхI цар.

З. ХИЗРИЕВ.

СИХДЕ БIАЬСТАН БАЛХАШ!

ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА...

Доккхий декхараш латт укх шера Надтеречни района «Знаменский» совхоза комсаш леларешта хьалха. Цар социалистически декхар тIалийцад план 3000 йолаш пачхьалкхенга 3100 тонн комсаш дIаяла. Денна дош толамца гектара тIара комсаш eIaй. Иштта цхьан комплексагIа ду бIаьстан балхаш.

Тоаьь цIенъяь моллагIча дийнахьа хий дилла доладе йиш йолаш кийчо я ерригa хий система. Цхьабакъда, март бутт чакхбоалаш мере йиш хургьяц из болх кхоачашдар дукъа къахьегаш ба хIанз. ХIаьта укх бIаьсти цар ди дезаш дукха балхаш да. Иштта, 756 гектара тIа комсаш я цу боахаме. Уж лаьттана кIалхара хьамукъа а яьа, 380 гектара тIара ярш кIа, 708 гектара тIа шпалера тоаь, хий дилла дезаш да. Уж деррига балхаш лоацача агротехнически хана — 20 апрель тIакхачалехьа чакхдаккха лаьрхIад. Белгалдаккха доагIа, соахка уж балхаш 25 апреле кхоачашдаь хинилга.

Комсий мугIарашта юкъера латта нанца а даьнхе, боккхача низаца фо деттаж йолча пневмоагрегаташца из дIадоах, гаьнаш хьамукъа йоахаш ба хIанз совхоза механизатораша. Из болх бу 20 пневмоагрегатех пхе тракторе новкъостал. ХIанзале 200 гектара тIа цамцадаьккхад лаьтта, 150 гектара тIара комсий гаьнаш хьамукъаьяьхай.

Лаьтта оахарашта юкъе аьржача яхье хьалха Абдуев ХIарони Дакуев Мовладин на, хIата пневмоагрегаташ леларешта юкъе къаьстта дика хьокхамаш гойташ къахьег Эльмурзаев Ибрагима, Шабаев Муссас, Висаитов Руслана, Амурзаев Магдана. Балха нормаш 80—100 процента тIехкхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIаране.

Комсий гаьнаш латта кIалхара хьийоаххаше а шпалерех хьал а ехаш йоI. Шпалера 200 гектара тIа тоаьь яьккхай, хIаьта 40 дIаболабе. ХIана аьлча, цу ханна мара хий хецаргдац каналашка.

БIаьстан балхаш сихеи динен чакхдахар дукъа бригадашта юкъе аьржача социалистически яхье хьалха я цIи хезача комсаш леларехочо коммуниста Усманова Марияс кулгалду бригада. Хьокхамашка диллача укх тIехьарча вхе-ялх шера цуя хьалхалла могаш бригада я.

В. И. Ленин ваь 109 шу дизара сийна 21 апреле хургдола субботник толамца чакхдаккхара тIатеIа кийчо еш ба совхоза къахьегамхой, комсий бешамашкара балхаш дешше а.

Ленински субботнике дакъа лоацаш совхоза 250 болхло хургва. Царех 175 саго кхашка, фермашка массаза бу болх бергба, хIаьта 75 саго кхашкарча станий, ферма контора ковнаш, помещенеш цIенъеш, керда гаьнаш, ингаш дIадогIаш къахьегаргда. Керда 70 га дIаюгIа лаьрхIад. Берригача наха болх бергба кхойьча материалех, доагорах пайда а эцаш.

— Экономисташа баьча лоарх Iамо ' хьахьох 21 апреле кIезигагIа дале 9500 сом маьха балхаш дергдолга. Цунах 615 сом пятилетка фонда юкъеадахийта соцам баьб боахама къахьегамхоша шоай собране, — йоах совхоза партийни организаце секретара Дешиев Решед Алимовича.

М. ХАМАТХАНОВ.

Хьалха юв культураш дIайийнай

ХьалхагIа дIаюв бIаьстан культураш дIайийна баьнаб Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза кхаш леладераш. ВIашагIъабаь мукхи горохи 659 гектара тIа дIабийнаб цар.

Доакъара лаьрхIа баьцаш дIакоча доккха дакъа юкъе дихьад механизатораша: коммуниста Дамаев Нецa, Василенко Николая, Дрозденко Владимира. Дийнахьара нормаш 120—125 процент кхоачашъеш къахьейтад царех хIаране.

ХIанз гурахьа дийнача ялаташта шоадагIа подкормка еш ба боахама кхаш леладераш. Тахана рча денга 1800 гектара тIа минеральни удобренеш тессай, ерригa подкормка е езар 3822 гектар йолча. Из болх беча хьалха латташ хьабоагIа трактористаш Дунаев Виктор, Корноухов Александр, Самраилов Даки. Ди дIадахийтац царех хIаране 18—20 гектара тIа минеральни удобренеш дIа ца йоаржаеш, норма 15 гектар йолча. Иштта 800 гектара тIа 23644 тонн органически удобренеш дIайоаржаьй.

— Ехкана денойх баьа пайда а эцаш хайнахьа чакхдаха лаьрхIад оаха бIаьстан кхашнара балхаш, — йоах колхоза керттерча агронома Додаев Шаране. — ДIае езача хьажкIашта оахам кийчдеш, культиваце еш да тхо хIанз.

М. ЦУРОВ.

ЦХЬАТАРРА ЙОАЦА КИЙЧОНАШ

БIаьстан балхаш чакхдахара Сунженски района боахамаш мел дика кийчо яьй хьожаш хилар укх денойшка «Сердало» газета рейдови бригада.

XX партсъезда цIерагIча колхоза механизатораш совхкарчул дикагIа кийчбеннаб бIаьстан балхашта. 1900 гектара тIа тайп-тайпара культураш дIае езаш ба уж укх бIаьсти. Царех я «Награда», «Днепровская-237», «Одесская-10» яха лакха хьуахъям луш йола хьажкIаш, 1100 гектара тIа дIаде деза гераш, кхыйола культураш.

— Хаанахьа Iалашдаьд оаха дIадуаш дола фу, — йоах колхоза керттерча агронома А. Я. Левашова.

Да а да из, иштта. Амбарашка лостам болаш кийсдаь галешка латт гераний, горохи, мукхе, доакъара культурай фу. Хьайхахьа йоалаьй Плиевски, Слепцовски элеваторашкара хьажкIаш а.

БIаьстан кхашкара балхаш дIадоладаьд кхаш леладераша; маккаш доахилга, культиваци ерза, кхыдараш. № 1 йолча И. П. Дзыгин керте латта мехотряде хьалха юеш йола культураш дIаюш болх механизатораш, 92 гектара тIа дIайийнай люцерна. Хьинаре болх беш я В. Н. Величков, В. Н. Поляков керте латта механизированни звенешкаш. Царех хIаране тIехкхоачашъю дийнахьара нормаш.

Механизаторашта улув бIаьстан вахта дIахьош ба ремонтни бригадера плотникаш, маляраш. Кхашкара станаш кийчъеш дар болх чакхбаьккхаб №№ 3, 5, йолча мехотрядашка.

Укх шера колхозхошна лаьрхIад хIара гектара тIара 32 центнерал кIезигагIа доацаш кIан мукхи чуэца, хIаьта фуллъаькха хьажкIаш — 40 центнер. Бакъда, кIезига я минеральни, къаьстта а фосфорни удобренеш.

Цхьа барт болаш арабаьннеб бIаьстан балхаш де лоаллаха ухнача «Путь к коммунизму», «Победа» яхача. Ленина цIерагIча колхозий механизатораш а.

Цхьабакъда, иштта дац гIулакхаш Кирова цIерагIча колхозе. Цун председателa нов. Н. И. Ширяева яхачох, кхера езаш хIама дац, хIаьта долаш дар кхыча бесса да.

— Трактористаш боацаш ях гусенични трактор латт тха, — яхаш Iохад механически мастерские заведующи нов. П. Г. Калайтанов. — Из дош дукхала а дийцад правлене, цхьабакъда, хувца луш хIама дац.

Калайтанов сенах кхер кхетаде хала дац. 250 гектар лаьтта аха, 1500 совгIа гектара тIа ялат дIаде дезаш я колхоз. Дукха да кхы тайпа кхашнара балхаш а.

Иштта саготача хана болх ца беш латт гусенични а чархаш йола а 17 трактор. ХIаьта шин сменагIа болх беча-м вай дувца а дувцац.

Цул совгIа, кхоалагIча мехотряде хIанз а тIехьа ремонт яхза сеялкаш латт. Цхьайрашка хIанз а соахкара кIа чуэцаш йиса кувхаш яда.

— Болх хьабе саг вац. Дукха дIаух нах. Хьалкнар а цхьа юкь яьннача гIолла дIадала заявлени а яхаш совгIа, — йоах колхоза парткома секретара Б. М. Врциева. — Дукха ба вай хIанз а кхетам доза болаш нах(?!)

Хетаргахьа, навха «кхетамцара» лека дезац укхаза бахьан. Из лека деза царна кийчдаьча хьалашкара. ХIанз а кхьиметтел цаI кхай тIара стан яц кийчъяь, цхьа бахьан а механизатораша салоIаргдолаш. Кхыдараш а иштта ледара да.

Рейдови бригада: З. ХАМХОЕВА, селькорр. М. МАЗИЕВ, «Грозненский рабочий» газета собкорр. А. САГОВ, тха собкорр.

БОЛХ ТОАЛУШ БОАГIА

Укх тIехьарча шерашка Нохч-ГIалгIай республикерта промышленни предприятешта юкъе хаддаза тIехьаюсаш хьайоагIачарех ир Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллектив. ДIахо йодача хана иштта болх бе йиш йола цунга вхетадаьча предприяте кулгалхоша, общественни организацеша ерригa шоай тароаш оарцагIъяьхар [illegible] Заготовительни участке [illegible]

кулгалца деш мел хиннача халача балхашта механизаци йир. Цудухьа цига кийчъю продукци тIаьо процент дукхагIа хилар, керда капитальни вложенеш дIа а ца йоххийташ. Механически цехе деш хиннача дуккхача халача балхашта а механизаци яьй. Уж а кхыйола а организационно-технически мероприятеш чакхъяхарех шера кхоаеча металла боаттам эзараш соммий маьха [illegible] [illegible] Заводе кийчъеча продукце ассортимент шерра а [illegible] Укх шера серийно арахеца йолаьй «П-133» моделах йола лег-

ковой автомашинашта лаьрхIа подъемникаш. Цунна еннай СССР халкъа боахаме карагIдийварий выставка (ВДНХ) диплом. Иштта керда арахеца йолаьй легковой автомашинашта лаьрхIа йола «П-129» моделах йола опрокидывателеш, шагъах тонн мухь хьалъайбе вниа бола цIара-цIураш. Из керда техника предприяте арахеца йолаьй завода болхлоша, инженерно-технически балхахоша кийчъяьча [illegible] [illegible] дIабаха ВДНХ. [illegible] тIалийцад цо пятилетка диъ шера а. [illegible]

Знак» яхача цIемазагIа шерра социалистически яхь йоаржаьча предприяте болхлоша дIка къахьегама толамаш доахаш дIадоладаьд ер шу а. Продукци маьхала ялхара шин бетта план 109,8 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхар цар 115 эзар сом мах бола продукци. Валови продукци арахецара шин бетта план 112,7 процент кхоачаш а еш, планал совгIа арахийцай 140 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. НоменклатурагIа продукци арахецара план а толамца кхоачашъяьй цар. [illegible]

планагIа лаьрхIачул 0,4 процент лох а беш, производствана кхоадаьд 4 эзар сом. Пачхьалкхенна пайда бара шин бетта план 115,5 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа баь пайда 30 эзар сом да. Къахьегама овсаре лакхъяра задани 112,7 процент кхоачаш а еш, из лакхъяре чотах арахийцай планал совгIа мел кийчъяь продукци. Цхьан сома маьха продукци арахецарга дIабода мах 28 кепиг мара дац. Из бахьан долаш а дукха ахча кхоадаьд. Заводе арахецаш продукцех 53,9 процент йола продукци лакхера категорех я.

Б. КОСТОЕВ.

СИЙЛАХЬЧА ТРАДИЦЕНА ТЕШАМЕ ХИЛАР

Эгтара хьалхара субботник хинна 60 шу дузаш

Вай парте низ дуккхача нахна — опыт вIашагIтоха, хьалхадаьттарий маьхера инициатива миллионий практикана юкъеяхьа харах латт.

Советски халкъа вахара эгтара къьегтагIа йолча событетта юкъе хьаьстта моттиг дIалоац коммунистически субботникаша. Цар, В. И. Ленина яьхачох, «Iалаьмате боккха исторически лоархIам ба... къахьегама овсарле детIийоалаяра, къахьегама кердача дисциплинага довлара, боахамен вахарен социалистически хьалиц творчества даьтье болхлой сандетамерея шоай лоIамагIарея почин вайна гойтандаь».

Диналта диллача керда къахьегама овсарле айпра тIехьара болам потабаь сийг хилар ленински дешах. 3 апреле Московски Совете чрезвычайни Пленуме къамаьл даьд Ленина. Цига дакъа лоацараштa юкъе хинна партийни ячейка председатель, «Москва-Сортировочнал» яхача станце депо комиссар Моссовета депутат И. Е. Бураков а.

Пленумера депо юхаяхача, коммунисташ хьегул а баь, аьннад цо: «Ильич вар къамаьл деш, ноакъостал делга дийхар цо». Массехк ди даьннача гIолла депо партийни собрани а хинна, предложени тIеийцар цига шоатта дийнахьа, 12 апреле, парте берригача членаша, бийсанна балха ара а баьнна, кхо паровоз тоаболба, аьнка. Эгтара хьалхара коммунистически субботник даьча коммунистий почин хьаллаьцар депо болхлоша. 10 мае Московско-Казански машинаькъа подрайона коммунистийн сочувствующейн юкъарча собране баьча соцамагIа эгтара хьалхара дуккхача наьха субботник хилар. Иштта дIадоладеннад граждански тIема шерашна шерра дIадаьржа коммунистически субботникаш. В. И. Ленина «сийлахь-йоккха почин» аьннад московски машинаькъахой исторически инициативах.

Машинаькъахой инициатива хьаллаьцай г. Москвани мехка кхыча промышленни центрийн болхлой классо.

1920 шера кхы чIоагIагIа даьржар коммунистически субботникаш. «Укх шера шоатта дийнахьа кийслуш долча дунен халкъашта юкъерча 1 Мая цIейх доккха Ерригроссийски субботник долда», аьнна РКП(б) IX-ча съездо баьча тIахьехамо миллионаш болхлой гIоттабир кьелцен моцалцен кховсам болабара. Сийлахь-йоккхача починах хьахиннараш лаьрхIар Ерригроссийски первомайски субботнико. Нагахьа сакна эгтара хьалхарча коммунистически субботнике дакъа лоацаш вирригаш а 15 саг мара хиннавеце, 1920 шерарча Ерригроссийски коммунистически субботнике — маевне — 15 миллион хиннав.

Дийшад граждански тIем тIа юхлача йоккхийча тоний тоташ. Денале дикхар эттад Грозна болхлой классе хьалхашка — мехкдаьтта боахам юхаметтаоттабелгеи оалангара дена цунна реконструкци елгеи. Промыслашка юхлаш цIераш яр. Долла хIама Iошаьрдаь унзаре сурт дир машинаьькъа станце кхинар. Ыьгачен тIаклатIа кхайсачен вагонашен паровозашен хьалъаьккхаяр цун территори.

Граждански тIемо хIалакдаь гIирсаш юхаметтаоттадаре шерашь эшаргда, аьнна хеталора. Цу гIулакха боккхача лоархIаме хилар коммунистически субботникаш. Города партийни организаце инициативагIа 1920 шера март бетта кIирагIа 2—3-аза субботникаш дара мах боацаш Грозне мехкдаьтта промыслашкеи кхыча объекташкеи.

Эгтара хьалхарчарца цу болама юкъеяхар Грозненски узлерча паровозни депо коллектив. Цунна эгтара хьалха юхь дIайолаьр пассажирски машинист, Грозне бIаь дийнахьа лаьттача тIем тIа хьинаре дакъа лаьца В. В. Ямщиков вар. Депо кагирхоша, токара В. В. Яковлева кулгалца, болх бир депон узлай территори станцерча къаьшка Iайнача металлах Iоцiенъеш.

1 Мае субботнике араваьлар 7000 соьтIа-болхло, трудармейцаш, городе баха нах. Эгтара хьалха дуккхача наха дакъа а лоацаш Грозне хинна субботник дар из. Май бетта 123 субботник дир Грозне, цу юкъа 19 эзар сахьата болх бир цига. Цу хана денз дииа традици а хинна дIадоладеннад Грозне хула субботникаш. 1920 шера май бетта денз декабрь бовлца 1231 субботник хиннад Грозне.

Цу денoшка «Красный труд» яхача газето, исполкомен Кавтрударме политотделен органо яздора: «...историна йовзаш яц мелачей биркъачен эзараш болча наха, дуккхал керда дуне хьалле дезараш шоаш хилар кхетадарах, тIема цIлеш а довхаш, хьели низткъала балхаш де кха моттигаш... Дуккхал пролетариатага мара дулургдац шийа паччахьалкхене эзараш граждана шоай лоIамагIа балха юкъе дакъалоацаш доло уж тайпа воскресникаш субботникаш, алхха пролетариата юкъера мара балац цIаккха ца хуицалуш, шоай мискача лиснал кхы совнагIа лургйолча хIамаига дог ца довхаш, 36 сахьата пийлача хи чу болх беш бола турпалаш».

Нохчашкахьа эгтара хьалхара субботникаш БоргIаже, Ади-Юрта, Кеп-Юрта, кхычахьа хилар. Цар чIоагIдора къахьегача казачествацарен лоаман нахацарен города пролетариата бувзамаш. Алхха цхьан Слепцовски станице аьха а аьна дIадийра 100 дистан общественни лаьтта. Заки-Юртарча наха 29 мае коммунистически хьисапе аьха а аьна дIайийра 86 дистан.

Коммунистически субботникаша хьахьоккхар капитализма гIабах мукъадаьнача къахьегача адамий къахьегама энтузиазм, сийлахь-йоккха творчески почин.

Къахьегам эгтара динагIа вIаштIехьбаккхар, кердача коммунистически общества вIыргаш лаьрхIад царех В. И. Ленина. Цо яздаьд. — «Буржуази дIаяккхарал халагIа, йоккхагIа, лоархIамегIа, хоадамболашагIа йолча переворота юкъ л иа, хIана аьлча, из — шоаех доаккха лертIара даьнараш, йоасарал, негийбуржуазни эгоизм, ший дхача капитализмо тIехьаленна болхлочоан арехочоан юкъейита уж оамалаш дIа а йоакаш яьккха котало. Из котало дIаоIоагIяаь яьхачул тIехьагIа, тIаккха, алхха тIаккха мара оттаюлургъяц керда общественни дисциплина, социалистически дисциплина, тIаккха, алхха тIаккха мара дусаргдац тIехьашкахьа юха, капитализмана тIагIоlга вIаштIехьа ца доалаш, хулалургъяц коммунизм бокъонца эшаьлургйоацаш».

Субботникаша юхь йолайир социализм хьалъяра керттера метод а хинна дIаэттача шерраче социалистически кхьа, цар кийчдир социалистически яхьа керда лаккхера форма — коммунистически къахьегама тIехьара болам хьахилеран дегIаьхаран эша хьалаш.

1959 шера 13 октябре коммунистически къахьегама тIехьара яхь дIайолайир Москва-Сортировочная яхача станце депо комсомольско-кагирхой цеха коллективо. Из инициатива дукха ха яллехьа дIаьржар берригача мехка гIолла, цу даькъе Нохч ГIалгIайчене а.

Коммунистически къахьегама тIехьарча яхьа республике эгтара хьалхарчарна юкъеяхар «Красный молот» завода № 5 йолча котельщикий бригада (бригадир В. Рогожин). Грозненски крекинг-завода Смирнов Юре цIерагIча установка (начальник Н. Кисель), «Старогрознефть» НПУ 3-ча промысла № 3 йолча участка (начальник А. Гончаров), производственно - товарни контора электрообессоливающи установка смена (начальник Б. Васильев) коллективаш.

Из болам хIанз Коммунистически парте, профсоюзий, комсомола кулгалца дерригача халкъа болам а хинна дIаэттаб, цо чулаьцай материальни производства сфера моттел, Iилма, культура, быта учрежденеш а. Нагахьа сакна 1958 шера цу болама хьалха эттар 53 саг юкъе вола Москва-Сортировочни станце депо роликова цеха цхьа бригада мара хиннаеце, 1978 шера 80 миллион саг вар цунна юкъе а яхье баьнарех ахенел соьтIа бараш коммунистически къахьегама тIехьарча боламах дIакхийтар. Нохч-ГIалгIайчене 1960 шера нюве коммунистически къахьегама тIехьарча яхье доакъошхой мугIарашка 30 эзар хIана бедар аьнна болхлойн гIуланкхера нах бар, хIаьта 1978 шера — 174 эзар саг. Республике 84 эзар саг хIана яц аьнна бараш коммунистически къахьегама ударникаш ба. Уж — хIамаш тегача производственни объединение швеяш-мотористкаш Т. В. Суворова Л. С. Урсалова, Э. А. Асрьянц, В. Т. Горянченко, М. А. Костиева, В. Х. Мирзоянц, Грозненски кога гIирсий фабрика болхлой — фальцовщица Т. В. Красноухова, вырубщик И. Х. Мурадянц, Назрановски трикотажни фабрика швеяш З. М. Богатырева, Л. Нальгиева, М. С. Гиреева, М. Долгиева, Н. Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода № 43-5 йолча установка оператор Т. Андреева, дуккха кхыбараш.

Бригадайн ударникийн яхь сацна дIайолабеннача коммунистически къахьегама тIехьарча боламах йоккхийча производственни коллективаш — участкаш, сменаш, цехаш, цул тIехьагIа бIаьрччача предприятеш яхь хилар. ХIанз республике из сий дола цIи лелаш ткъаь предприяте, кхо эзар бригадо, цехо, участко.

Къахьегамца коммунистически гIулакх хилар духьа цхьана лоаттабеча къовсаме чIоагIIу ба-беча кьамех бола наха юкъера доттагIал.

Вай хала яхьа балхалагIа йола барахало сенах латт аьлча, из латт, коммунистически къахьегама цIейн а хинна дIаэтта ерригсоюзни коммунистически субботникаш вIашагIтохара ленински традици цо шийна чулаьца хиларах.

60 шу хьалхагIа хьахинна из бокха-дика традици дIахо а кхухь, дегIа а кхувл мехкарча къахьегамхоша. Москварча хьалхалаттача предприятешна патриотически инициативо кхайкхайр — 21 апреле В. И. Ленин ваь 109 шу дизара хетадаь субботник де.

Раьза хинна хьалаьцар из Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. 21 апреле дерригаш хьинар тIадахийта болх бе, 300 эзар гартгача сома маьха гаражни оборудовани кийчъе, даьжна дерригa ахча кердача пятилетка фонде дIачудала — иштта соцам баьб «Автоспецоборудование» яхача завода коллектив.

Цхьан дийнахьа мах боацаш 100 эзар сома маьха технически документаци кийчъе — иштта план а йолаш коммунистически субботнике болх «Грозгипронефтехим» яхача института инженераш, техникаш, болхлой, гIулакхера нах. Митинг хилар «Трансмаш» яхача заводе а. Цу дийнахьа заданел соьтIа 25 тракторни прицепаш кийчъе декхар тIаийцад цун коллективо.

Цу коллективаша республика промышленни предприятейн кхыча организацейн берригача болхлошка, инженерно-технически балхалошка кхайкарал даьд шоаш дIадоладаь гIулакх хьаллацаре уж тIахьехаш.

Г. ЕРЕЩЕНКО,
Нохч-ГIалгIай историе, социологе, филологе институте векхагIвола Iилман болхло, исторически Iилмай кандидат.

Эри даьда лаьтташ карадерзадаьча

«Локхча тоьйира цIавгаш, готта улицаш, воаткъа эзар саг баха моттиг...» — иштта язду «Целина» яхача книжка тIа новелъоста Л. И. Брежнева эри даьда лаьтташ карадерзаде доладаьча хана хиннача Акмолинскаx. Шийна йоккхалга диллача Казахстане йоллагIа йолча областа административни культурни центра цу города хIанз керда цIи я — Целиноград. Карадерзадаьча эрий даьдача лаьттаща хийцад цун сибат, сошажи лоархIаме йола индустриальни центр хьй цунах. Кхоьзэ дуккхагIа ба хIана нах городе баха нах, хьайийллай йиъ вуз, пхийтта техникум, цар хIара шера арахец дипломаш долаш вола воркхI эзар специалист.

Целиноградe 50 гаргга хIанзара предприяте я, цар продукци дувен ткъаь итт мехка экспортагIа дIоухийт.

Цхьа тIехье хьаьнхувча юкъа целинни эпопел довзаргдоацаш хийцар Приишимски арений сибат. Цхьан хона кIенига нах а бахаш хесса наьача моттигах хIара шера ткъаь пхиъ шу хьалха хинначул ялхлара дуккагIа юртбоахамен промышленни продукци арахецаш йола йоккха агропромышленни комплекс хиннай. Алхха целина аха йолаьлча хьалхарча шерашка а карадерзадир укхаза пхи миллион гектар лаьтташ. Цу хана денз карадерзадаьча лаьташкара даьккхад ши миллиард пунт товарни ялат, кертерча даьхье бозача маьхе дола чIоагIа кIа а долаш.

Капитальни вложенеш пхийттаза дегIаьхкай — шера 18 миллион сом хинначара 275 миллион сомага кхоачаш. Цу юкъа наха чуIе 500 эзар сага лаьрхIа цIеноеш хьалдаьд. Iалама газ, электричество, керда агрегаташ кхаьчай совхозийн колхозийн фермашка, хьатта, мастерскешка, теплице. Сигала бесара доагор леладу кхыметтел гаьнарча на Iуй бригадашка а. Городашкен юрташкен хьайийллай эзараш библиотекаш.

Областе болх беш я юртбоахама профиль йола Iилма-толхамен проектни массехк институт.

СУРТАШ ТIА: 1) Целиноградера Мира улице.

2). (аьрдехьара аьттехьа): эгтара хьалхара барех целинникаш Социалистически Къахьегама Турпалаш — Карагандински областерча Осакаровски района «Новый путь» яхача совхоза механизатор Иван Иванович Иванов, Тургайски областерча Кийминска района «Терсаканский» совхоза механизатор Амантельды Никебаев, Целиноградски областерча Атбасарски района «Шуйский» совхоза тракторни кхаш лeладеча бригада бригадир Михаил Егорович Довжик каст-каста вIашагIбеттилу. Целинни эпопея турпалий дукха ха дагайца а дIаюха дуцца а.

Г. ПОПОВКИН.
А. СЕМЕХНИН суртaш.
ТАСС фотохроника.

№ 6 йола «Агитатора блокнот»

Кепатехк ара а яьннэ, дешараштa дIайоальйташ я КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнота» аргIанара, ялхлагIа номер.

Из дIайоалалу г. Москверча Бауманскиа хоржамий округе хиннача хоржамашта хьалхарча собране нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьла чулоацам дIабоккхийтаран 1979 шера а ерригача пятилетка а программа толлаже кхоачашъяре социалистически яхь шерагIа йоаржаяран хьалхашна латтача декхарашта хетаьча «Болх бара денале программа» яха редакционни статья.

Социалистически яхь вIаштIехьъяккхарал дешаш довзлаш а В. Пискунова «Яхьах дола дувцараш» яха статья. Идеологически болх лоттa могаду Политиздато арахийца «Къахьегама котало ний летопись», «СССР-е лоаттаеча социалистически яхьа истори», «ДегIаена социализми наьха творчество» яха брошюраши «Эффективноста таронаш» яхача кердача циклацара книжкаш.

Юкъейоалаяьй «Дош ту партийни комитета секретара» яха керда рубрики. Цунна кIал кепеттаргъя кхетама болх комплексно вIаштIехьбаккхарах йола материалаш. ХIаьта укх номер тIа я «Агитацена кулгалделга тоаде», аьнна керте яздь парте Грозненски горкома секретара Л. Белоглазовай статья.

«Геолога ди», аьнна я Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединени тематически экспедице керттерча геолога В. Голозубова статья.

ДIахеха замах юхедиса вoчa гIулакхашта духьала

ВАЙ ВАХАРА IАТКЪАШДАР ДIАДАККХА

Толстой - Юрта бахача наьха сходе хоавхета оттадаь хиннадац нагийча наха интернациональни, атеистически кхетам белара дош. Укхаза юкъ-юкъе гучаякх кIалбахачарна тIабаккхача кхыча къамех болча специалисташцара цабесам. Иштта, нийслу дьнах юхедиса, кульгех дола цIейш деадар, урдош дахар, кхыдараш сагна дола ца оиш гIулакхаш. Уж дерриге хIамаш чIоагIагIа уйла тIайохийташ дийцар сходе.

Дувца оттадаьча деша лоархIам белгал а боккхаш. дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш дIа ца далар, уж хьаллоаттадераш хIалла йолаш говзен хилар белгалдаьккхар доклад яьча № 1 йолча моттигерча юкъерча школа директора Ужаров Султан Бауддиновича. Къаьстта кагирхой дегашка харц уйлаш хьалсувса я еш, махулла дуккхагIа нах шоай Iоттъама кIал лоаттабара моллагIа а водар леигдолаш ба дIаяхача замах тIехьадисараш хьаллоаттадераш.

Бахача наха хьалхашка шоаш леладу харца гIулакхаш къайладаккха а гIертaш, цхьайола бусалба дына обрядаш, цIейш, Iаьдалаш, традицеш къамах гIулакхаш да, цудухьа дын къамы вIашагIдала йиш йолаш дац яхаш а хIаьта шоаех халкъа хьашташ хьаллоацараш лоархIаш а ба дына керте латтараш. Лоацца аьлча, нохчийн гIалгIайн къамех хилар бусалба дынца дувзаш мара хила йиш яц, аьнна, хеташ ба цар санхетам а. Цул соьтIа, нераста дына лелабераш а «шоай» къаман, дына обрядаш, Iаьдалаш хьаллоацаш ба яхаш дувцаш хул уж. Иштта къамашта юкъе цабезам а бехкаш, социалистически вахара мораль телдаю цар.

Тайп - тайпара фаьлгаш, кхыдола доацараш дувцаш, лелаяеш, кхерадеш шоай бераш дына цIейша обрядашка атъе Iомаду дынах те[illegible]. Масала, Толстой-Юртарча шийна а школера геттара дукха бераш мараш доастача дийнахьа занятешка ца дахкар белгалдаьккхар сходе. «Марха доаста дк тха къаман деза цIай да, из шера цкъа мара хулаш дац» яхаш йиъьлагIча классе деша дагIача бераша а оалаш моттигаш кийслу. Верий багара хьахоза уж кхычар хьалхадаькх дешаш сетох боабеш да. Дешкара, ноанойшкара хьалоагIаш да цхьаболча дешархой атеистически кхетам ца хиларех дола бахьанаш.

Дукхьал дешаро, Iалам, адамлен общество дегIаяра законаш довзаро мара сагах дIадоахаргдац дына тIехьадиса гIулакхаш. Цхьабакъда, № 2 йолча моттигерча юкъерча школа директора Лалаев Сапарбек Моисеевича аьннача тайпара, хIана а болаш ба шоай Iоадалча гIулакхаша халкъа дешара кхокъерлелаш сш бола нах. Цига йоахар Толстой-Юртарча шоай бераш школера хьадаьхача Дамбаев Вакида, Динабраилов Йоакъапа, Саламов Хас-Махьмада, Кениев Абубакара, кхыбарий цIераш.

Из шоашта зене дола дика хоишие а шоай берий мраа доадеш боахк уж нах. Сенна леладу цар уж харцахьара хIамаш? Цхьабараша шоай бераш сиккагIа балха дахийта гIерташ, бараккъаш дахен тетеи Iомабалара курсашка ухийт. Шоай бераш дуккагIча даьнъе цIагIа эшача а ца дохийташ, сихагIа балха дахийта царца беш бола кхетама болх производственни коллективашта дIатIабиллар дукха балла укийташ бола дай-наной а ба. Хаьакете а, «Загорский» совхозе, Староюртовски овщехазарий фабрике, шоаш сакна бIаьш болча дешархошта юкъера даьша хьа а яьха, болх беш кхийна ялаяла дукха йийIгаш я.

ДIахо Толстой-Юртарча № 2 йолча юкъерча школе беча интернациональни атеистически балха опытах дийцар Сапарбек Моисеевича. Сохьа хьалхарча кIа шоа 34 дешархо дIанийцав ВЛКСМ мугIарашка. Ерригa школа микрорайон, участкаш а яь, йийкъай, лекторашц теоретически семинаре лидувгIареш тIа а чIоагIбеш. Цар эшаргйолча лекцей, беседай дIаяц оттаьй. Дешархоша хьалхадаккханах, дикагIболча комсомольцех 13 сагах латта лекторски группа а вIашагIъеллай. ХIанзe а «Ислам хьахилар, цун социальни маIан», «БатIал-Хьажий мурдий харцдараш», «Ислама мораль» яхача темаех лекцеш йийшай.

«Къона атеист» яхача кружока кулгалдеш я историк хьехаш бола З. В. Гайлаева. Дика болх беш я «Интернациональни доттагIаль» клуб. Вераша боккха безам эцаш чакхдаьлар дерригача дунен кагирхой XI фестиваль делегата Зязиков Мурадаца хинна вIашагIкхетар. «Новкъост, дийна дIадаьнихача яллех ма велла!» яхача деизагIа чулийсна патриоташца цхьа барт болаш хилара тIераяь йола сайре йир.

Гулбенираша хьаллоацаш дар сходе дийца дешаш. Залера дукха хиттараш тийлар къамаьлаш даьрашка.

Культпросветучрежденe я болх юрта, динагIа вIаштIехьбаккха беза, аьлар къамаьл даьча, Толстой-Юрта Совета исполкома председатела Мальцагов Султан Дабиевича. Масала, вIашагIкхейнац художественни технически творчества кружокаш, болх беш яц художественни самодеятельность. Во доал деш я юртара библиотека. IаI цIи йоагаш, арахьарча пенаш тIара штукатурка Iоьжнай. Цу дерригеша лерттIа дIаахийтац цу учреждений болх. ХIаьта коммунистически кхетам болаш кагирхой хьалкхебара йоккхий таронаш йолаш да культура цIа, библиотека.

Интернациональни атеистически кхетам болаш кагирхой хьалкхебара ерригa общественность тIахьехаш дар Толстой-Юрта № 1 йолча юкъерча школа хьехархочун Юсупов Азид Усмановича даь къамаьл а.

Иштта сходе къамаьл дир КПСС Грозненски райкома пропаганди агитаци отдела заведующе Горлова Зинаида Семеновнас.

Шерра соцам тIаийцар сходе.

А. ШАМСУТДИНОВ.

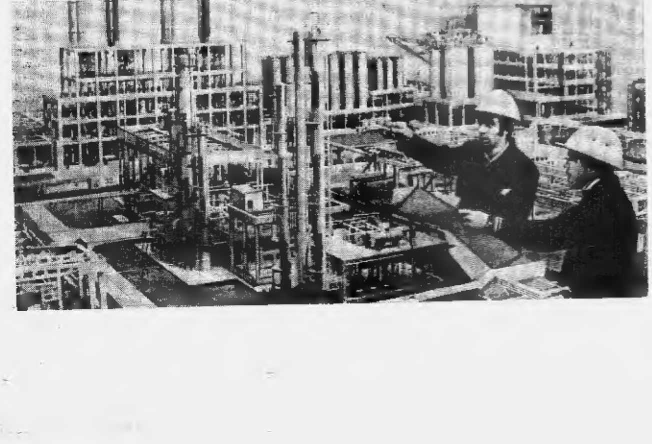

Том яхача хи аьттаоагIорахьарча йисте 20 соьтIа квадратни километр йолча площадка тIа хьалъейолаьй Томски мехкдаьтта-химически комбината комплекс — пятилетка хьалъаь яккха дерхIа объект.

ГIишло хьалъярца цхьана хургйолча Сибаретlен мехкдаьттехнике гиганта ила налдрии кийчъе а йолаьй.

СУРТА ТIА: Фишбейн Леонида (аьрдехьара вар) Казанов Рубилы проилески арахецаш хургйолча чоалхаеча комплекса макетата хьожаш бoх.

А. КУЗЯРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ИттлагIча пятилетка мулаш

МАНГЫШЛАКА ФОРДА НАIАРАШ

1847 шера российски флота лейтенанта Жеребцов Игнатена тIаддлад хиннад «Волга» яхача Iанарца лелача корветоца наха я ваде. Каспийски форда йистоех ладе, аьнна. Шийна дневникаш тIа укх тайпара йоазош дитад тохкамхочо Мангышлаках: «Дуккхача шерашка фордаш тIа лелаш ййнаш сона сел яйрча, форда тIа леларашта кхераме тIатоссаш йола йистош».

Путешественника цу йоазоп тIара дIадолалелар Шевченковски форда порта начальникацара Петров Анатолецара къамаьл.

— Лейтенант, хетаргахьа, гIалат ваьннав, — велакъеж Петров. — Бокаьалдар аьлча, цун хана иштта хинна хила тарлой а. Амма порт, хьона гучча бесса, хьал а яь болх беш я. Долче, сел безаме йоацаш а яц е моттигаш. ХIаьта в, сона цIаккха а дицлургдац эгтара хьалхагIа се укхаза кхаьчадий.. Уйлангахьа ваха латт Петров кабинета корага, цигара гу цунна керда портови гIишлош, низ бола кранаш, причалаш. Гуш да, цун уйлаш хиннарашта тIалестала.

— Кердача портах эгтара хьалха хезад сона, — дага ухь Петровна, — 1959 шера Астрахане, цига судови механик вар со. Мангышлаке ваха лаьрхIар аз. Дагадехар кхоачашхилар са 1960 шера май бетта. Фу дар укхаза цу хана? Столовии чукхшта барак, ши вагончик, массехк палатка, форда йистера бердаш — из бар берригa боахам. ХIаьта эгтара хьалхара хана лаьрхIа хина причал ах фордо къайла а даькхи лаьтта барка дар.

Мух хьа ма хьекхинге а форд хьоира, тIаккха мовхьаш Iодахара балхаш соцар. Кемаш цу сахьате рейде дIадолхар: талгIеш йохаерг цу хана дага а мичийр. ХIаьта мовхьаш лоаттаде йиш мича яр. Хьаукар хьу, цемент, город хьалъебаьхнача хьалхарча гIишлошхоштен буруй деттараштен лаьрхIа шитови цIеной. Тхона эша гIулакхаш деш дар цу хана 1000 тонн доал дола довкха доаца кемаш. ХIанз уж берригача Каспе тIа а корорgдац: шоаш дергдола гIулакх даьдьннад уж. ХIаьта цу хана уж эргIа а елле дIауттар причала юхе.

Шеко яц, таханарча ден позице тIара хьежача уж геттара тIехьадисарех лархIа дезаш дя, амма тхо кхы де хIама долаш дацар, оаха портера балхаш а дора, гIишлош хьал и йора. Эгтара хьалха причал, хьалхара кран, хьалхара склад хилар тха. Царна тIехьа хьахилар кхыдараш.

Порта статус 1963 шера мара яланзар тхона, Шевченкова шийна города цIи еннача хана. Цул тIехьагIара дицлургдоаца ди да тха 1966 шера 10 октябрь. Цу дийнахьа порта причалера дIадоладелар Мангышлака лаьттан беркат тIадола эгтара хьалхара кема. Из дар кхо эзар тонн тха мехкдаьтта шийна тIадетта «Джебраил» оалаш хинна танкер.

Цу хана денз мехкдаьтта дIаккхухьийтилга — портовикий дуккхача декхарех цаI. ХIара денна оаха деча кхычa гIулакхашта юкъе да Казахстана тух лоаттадар, гипсови кхера, моттигера маьхе гIишлошъю материал ракушечник дIакхахьар.

Балха боарам алсамбалар гуш да порт дIахо дегIахара планах я. Карарча шера январь бетта хьалхарча деношка укхаза болх бе йолаелар хьалхара паромни переправа. Шевченко Каспе вокха йистаца йийзай. Цул соьтIа, карарча шера монтаж ергья низ болча шин крана. ИттлагIа пятилетка чакхйоаллаш кхоъ кхы а хургья тха уж. Цо а кхыча гIулакхаша а таро хулийтаргья портовикий грузооборот кхы а совъяккха. Цу тIа а дуккхал 1979 шера областа транспорта кхыча тайпашца цхьана цар декхар тIаийцад планал соьтIа 80 эзар тонн мовхьаш дIа-юха дIахьа.

— Тхона хетачох, цу декхарех ловрхIадергда тхо, — дIахо дувц порта начальника. — Коллектив барт болаш я тха. Цун керттера даькъа 1963 шера денз укхаза болх беш да. ХIаьта Мангышлаке даьккха 16 шу моллагIа шераш мичад. Ветеранашта юкъе — порта керттера инженер Чечельницкий Василий, коммерчески отдела балхахо Отрешева Зинаида, механик Борщев Юрий, слесарь Вабаханов Бек, дукха кхыбараш.

Шевченковски форда порта коллективо чIоагIагIа теркам тIабохийт хIанз фордахой, машинаькъахой, автомобилистий, речнийй коллективашта юкъе къахьегама содружество хилийтарах йола ленинградцай почин тхоай балха юкъейоалаяра. ХIанзе а тоалий транспорта кхыча тайпай таронеи царна эшареи порта информаци лу система, динагIа хьаухийт причале мовхьаш тIадотта деза вагонаш. Из болх кхоачашбу хIанз лаьрхIа порте Iоховаьча машинаьккха вокзало. Цунца цхьана тоалуш латт автомобильни транспортацара бувзамаш а. Мангышлак карадерзаелга дIахо хьош ма дий: тохкаш латт мехкдаьттен гали йоалла керда моттигаш, хьахулаш латт керда заводаш фабрикаш. ХIаьта из да Шевченко гIолла дIа-юха кхухьа мовхьаш тIанхетаргда ахнага, цунах мелла территориально-производственни комплексех цхьанне — Мангышлакски центр а хургья яьнига.

Игорь ВЛАДИМИРОВ,
АПН корреспондент.

КЕРДА МУЛАШ ДАХАРА

Шекарх свекла санна йола маххе культура дукха чуяхь Шелан района боахамашна. Шерагара шерага шерлу «керла овлаш» кхедича гоазанчий мугIарш.

ЦIанкха ца кхебаьча тайпара лакха хьувкъам кхебаьё шеллахоша пятилетка кхоадагIича шера: задани 79 эзар тонн йолча района свеклаш леладераша шекар де дIачуелар 90 эзар тонн. ПланагIа 210 центнера тIаийцача декхарех 220 центнера хииначи района чуена свеклаш юкъера лаьрхIача хIара гектара тIера 254 центнерга кхоачаш я.

Дукхаш дукха де, амма из хоададе йиш йоаца доазув дац. Фу де деза юртбоахама лаьттай цхьан гектара тIера дукхагIа продукци чуяра? Из дар свеклаш леладерий районни слете дукха ха йоаццаш гулбенача Шелан района кхаш леладераша дийцар.

Слете къамаьл даьча КПСС района секретара М. З. Демильхановс белгалдаьккхар, шекара свеклаш кхеярен паччахьалкхенга йохкарех планаш а тIаийдаь денхараш а толамца кхоачашдаьрашта уллуй паччахьалкхен пладех ца лоархIабаьраш а районе хилар.

— Царна юкъе да аттара хьалха «Джалка», «Автуринский», «Курчалоевский» яха совхозаш санна дола доккхий боахамаш, аьлар цо. — Фуд бахьан? — Свеклайн кулаш дац цу боахамий лаьтташ е из культура лелаё ховш бац цигара нах? Баьъдараша хьахьонх бахьанаш кхы хилар. Тоьса леладу цу боахамашка свеклаш кхеяра гIулакх. Нагахьа санна дIадахача шера «Джалка» совхозе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара яьйна свеклаш 200 центнер яле, цу боахамерча Н. Халидова кулгалдеча механизированни звенос ше леладьйча 160 гектар долча лаьттара чудена мерза оалаш хIара гектара тIара 438 ценнер да. ХIаьта «Автуринский» совхозо дIадахача шера кхебаь хьувкъам гектара тIара 203 центнер йолаш хиннабале, цу боахамерча Б. Хадеев керте латтача звеной членаша кхоаш лелайьча 80 гектарех хIаране тIара чуенар 280 центнер яр. «Курчалоевский» совхозе юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара яьйна свеклаш 188 центнер яр. ХIаьта Д. Ибуевайн Т. Магомадовайн звеноша чубена хьувкъам, хьалхартуй хIара гектара тIара 327 центнери шоллагIчун — 389 центнери хилар.

— Цу гIулакхаша хьахьокх, йоах М. З. Демильхановс, — вай дувцача боахамашко лаьтта леладара культура хила езача боараме ца хилар. Цига тедхаю из культура лелара агротехнически правилаш, цунна товш йоаца культураш тIаххьенача кхашка дIаюа шекара свеклаш, органически минеральни удобренеш кIезига еха, чуяцача хана, дIаоттакаьча, транспортировка еш дукха продукци тIалх, йоа.

ЦIенхаштте бехк бакхха йиш я цу боахамий агрономически службах. Боахамий керттерча агрономаша, хIаьта нихта отделенейн бригадайн агрономаша лаьтта менята оах хьокхаш тIахьожам лоаттабац, цудухьа цхьанцайолча моттигашка 15 — 20 сантиметрел кIоаргагIа аьхе хилад свеклайн дIаоов лаьтта.

Партен правительствай решенешгIа 1976 — 1980 шерашка шекара свеклаш юйча лаьтта яхха хIара гектара 18 центнер йолаш минеральни удобренеш яьхеддаь я, амма «Джалка», «Автуринский», «Курчалоевский» совхозаш санна долча боахамашка цу боараме тувсац кхашка удобренеш.

ДукхагIча даьнъе агрохимически картограммаш тержал а ца еш туйе уж, боатIача боараме тувсац, хIаьта цо а кIезигбу удобренеех боала пайда. Хоьй да, дIайийнача свеклашта кинахкьа прорывакен бунетировнеи яр. Листали кийлхали боарамагIа хургдолаш уж яийлдъяр, шекара свеклашта Iувал дара а уш чуяцара а баллашта механизаци яр, минеральни удобренеех дикагIа пайда эцар кIезиг-дукха а из культура хьувкъара дайнё дургдоаца хIама хилар.

Пятилетна дилъагIча шера 100 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш шекара свеклаш чуя воаш я район. Из декхар кхоачашдара де дезар да хьалха латтачо Iилман практикан рекомендацеш дийса кхоачашъяр, дикагIа болча свеклаш леладерий опыт шерра юкъейоалияр, моттигерчен минеральни удобренеех эффективно пайда ийбар, химически оаеара дукхагIа тернам тIабахийтар. Из дийцар шоай къамаьлаш дене «Шалинский» совхоза свеклаш лелаечо С. Энтлаесовс, «Джалка» совхоза свеклаш лелаёча комсомольско-кагирхой звенои кулгалхочо С. Заржаева, XX партсъезда цIерагIча совхоза свеклаш лелаечо Х. Усманова, «Курчалоевский» совхоза свеклаш лелаёча звенона керте латтача Т. Магомадовас, «Джалка» совхоза керттерча агронома Л. Хасбулатова, Куйбышева цIерагIча совхоза директора Х. Кагаева, «Автуринский» совхоза керттерча агронома Х. Эльдарова, XX партсъезда цIерагIча совхоза керттерча агронома С. Давтукаева, дIайийна хIамаш лорадра республикански станце начальника М. Урвикчева.

Слета бахха юкъе даьъа я лаьцар, къамаьл а дир КПСС Шелан района хьалхарча секретара У. А. Исмаилова.

Слете даьъа лаьцараша тIайийцар района беррагача свеклаш леладераша бах тIахьехам.

А. БАРЗАНУКАЕВ,
«Знамя коммунизма» яхача Шелан района газета юрта боахама отдела заведующи.

Дояркай гIончаш

Толам баккха тха фермана соахка дешна кошъостал дир бежа Iуйн. ХIана аьлча, доахан кхоабеш, царна хий моладеш, лелийта уж арадоахаш, хьайбаш чулатта помещенеш цIенъеш дараш тхо да. Уж балхаш оаха чакхдахаргх тийша я йоанкхаш йола шура. ХIаьта тхоай денхараш оаха миста кхоачашду дувцаргда аз, вешта аьлча, дукха шура еккхара доярхашта оаха миста кошкъостал ду.

ШоллагIча корпусе болх бу аз. ВархI группана бийкъа 127 етт латт укхаза. ХIаьта бежа Iуй, со воацаш, кхы а ший ва.

Iуйрийна сецца, доярхаша бежа бетташ боахача хьене, лафеташца доакъар хьатIа а дай, коа латтача хьашка дулл оаха шиние. Цхьанне цу хана салоI. Дийтта даьхачул тIехьагIа хьайбаш коа ара а даьхе, кхо сахьат даллалца помещенеш цIенъеш, хьайбаша да дуаш дисa доакъар арадоахкхаш, кердадар дуллаш, помещенешкара кхо, нувхаш арайоахаш, цхьацна ремонт еш къахьег оаха. ХьатIадехь доахана кIалхьарцара эша ча а. Лоацца аьлча, цоазагIа доахан детта доярхаш хьабахкалехьа деррига балхаш дий доал тхо.

Вийсанна дежурства цхьа бежа Iу хул хьайбай помещене. Вийса юкъенкаьчача кхы а цхьа доакъар дулл цо хьашка. Цул соагIа, доахана кIалхара, уж бIехь ца далийтар дукха, кхо дIадоакх. Из бахьан долаш Iуйрийна хьабахкача бежа Iуйта бе кIезига болх бус. Ишта беча балхо къахьегама оасарле лаьхаз, хIаьта салаIара шортта ха а юс. Баьъда, цхьайолча хана доакъар тIадотташ йола агрегат, е помещене чура кхо, нувхаш арайоахаш йола транспортер эхе моттигаш а кийслу. ХIаьта а дё дезар да деш дитац оаха.

СалаIара лаьрхIа хьакъоастаьь моттиг а я тха корпусе. Цига хийцца наб е йиш йолаш да бийсанна. Баьъда, цу моттиге кIезига хул тхо. ДукхагIа терзам тIабоххийт балха денхараш ма-хулла дикагIа кхоачашдара. ХIана аьлча, тхона доагIа алапи лаьккхача шурех тийша да.

Во болх баьб, аьнна доярхаша хIанзалца бехк баьнкхабац сох а, соца болх беча Визиенова Юреи Магомедов Шамилахи.

ДIахо йодача хана а хIанз санна дика тхоай денхараш кхоачашдеш къахьега а махулла дукхагIа шура яхкара къовсаме баьнача доярхкий тешаме кошкъостий хила а хьожаргда тхо.

Оаха санна низ ца кхобеш къахьег кхыча корпусашка болх беча бежа Iуйш а.

И. ЕВСЕЕВ,
Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза ферма кошкъостIоа бежа Iу.

ТХЬАМКА ЛЕЛАДАРА АГРОТЕХНИКА

ИттлагIча пятилетие кхоачашде дезаш доккха декхар хьалхашка оттадаьд вай республика тхьамка леладераште: тхьамка дукхагIа даькхен цун дикал лакхъеи. Из гIулакх чакхдоаккхалургдац кулгашца деча балхашта механизаци ца йича. Тхьамкий рассада кхеяра механизированни парникех пайда эце, рассада кхеяра дIадодар шоаза лоххургда, къахьегама оасарле дикьза лакх а луш. ХIаьта тIехкьара чуэцаргбола хьувкъам дукхагIдолча даьккъе рассада дикалах тийша болга ховш ма-дий.

Рассада кхеe гI дIадера планатон хIаьта гектара тIа хилийта лаьрхIача баьцовгIай дукхалгеи хьекъа хьакъоастаде доагIа рассада кхеяра еша лаьтта. На кхыю моттиг дийнахьа саррапда маьлхо йIоахъеча къулбехьека е къулба-малхбулен оагIорахьа йолча босенашка хилийта йоагIа. Цул соагIа, михо эулам дергдоацачен юххе хий хургдолаш хилийта езаш.

Тхьамкий рассада кхеш парникашкех духхьал хьасашкеи. Парникаш йIоахъеш хул малхаца, дIайхача хица, электричестваца, хIаьта биотопливаца — пхьмаца, кхоца, ширдаьннача чаца. Парникаш дIакъувл чакхсадоагIача пленкаца е кхаа техача рамашца. Пленкаца дIакъувлараш дикагIа я, хIана аьлча, цунца дIакъайлача парнике рассада 7 — 9 ди хьалха хьалкхув дIайогIа езача боарамга кхаччалца. Цул соагIа тхьамкий рассада кхеярга дIадодар 40 процент кIезигагIа а хул.

Парникаш механизированни кештеи хул. Вай республикера яраш механизаци яза парникаш я. Уж хьаю керттерча даькъе аьшкботонни панелех, еттача кирпишкех, уллех.

Биотопливаца йIоахъю парникаш хьаю массe оагIонашкара цхьатарре кIоарга хургйоаь. 35 — 50 сантиметр кIоаг а баькхе, кхыча

Специалиста хьехамаш

тайпара аьлча, кIоага чу биола лаьрхIача биотопливе тIоенага хьеиоа. Биотопливо, хIара квадратни метр лаьтта 0,25 — 0,35 кубически метр кхоачаргйолаш гурахьа е Iай кийчъю.

Парникашка дика дIоахденача тIехьагIа маре диллац е ткъеш. КIира тIа йокъ хьоарц, беррига тIоа 10 сантиметр сома хургболаш. Дип бийсен даьккхачул тIехьагIа, гIомарца, тайп-тайпарча минеральни удобренешца эдаь лаьтта дулл 6 — 8 сантиметр сома. ДIаделехьа тхьамкий ги формалинах кийчбаь маркал а тохе, кIезиг-дукха тIадоалийт. Цхьа квадратни метр долча лаьтта 0.4 грамм кхоачийташ тоссиз.

Парника чура лаьтта дика шийс а дий, хий а техе, тосс гI. Цунна тIа 4 — 5 миллиметр сома ширдьаьна кхой лаьттеи дулл, вIашагIа а эдий. ТIа а даьнна, ши лордилг хецалаца тхьамка рассадана 20 — 25 градусага кхаччалца дIоалдаь хий детт, парникачу хаддаьза тIоадал даттаргйолаш.

Цул тIехьагIа ший лордилг хецалца дийнахьеи буса шъо мара хий толац, тIаккха — цаI е шъ да даьлча. Малхо йIоахъьача рассадана хий тоха йиш яц. Цхьамка тIадаьлалца 22 — 28 градус йIайха хилийта еза парникаш, цул тIехьагIа — 18 — 25 градус.

ТIаьннача рассадана подкормка ю минеральни органически удобренешца. Хьалхараьр зIярго ши лордилг хийцачул тIехьагIа ю, шоллагIъяр — ший лордилг хийцача, кхоалагIъяр шоллагIа подкормка яь 7 ди даьлача. Из болх чакхбоаких хIара квадратни метр лаьттан тIа 6 грамм аммиачни селитра, 12 грамм суперфосфат, 8 — 10 грамм сернокислый калий кхоачаргйолаш маркъал а кийчбий. Ши бIаь литр маркхал тох 100 квадратни метр лаьтта. Подкормка е йиш яц йIайха йолча хана. ХIаьта маркъал тенначул тIехьагIа рассада лордилеш цIена хий тохаш йила еза.

Лазар ца кхетийтар дукха лаьрхIа йола шоллаш тох тIадаьннача тхьамкапа.

Кхашка дIайогIа лайдане йолча рассада 5 — 6 лордилг хила еза, хIараьр 12 — 14 сантиметр йIаьха а йолаш. ДIайогIа хьалкхалехьа ши-кхо де хьалхе дика хий тох рассадана. Парника чура хьайоаких из Iуйрийна сецца, йIоахъялалехьа. Кхай тIа дIа ца йогIаш йисар парникашка шт. оалаш тIа цхьа даькъа гIум хургйолаш эдаь лаьтта тIа е тассс, дикна хий а техе.

Нохч-ГIалгIай республике хаоттама хьалашка тхьамка рассада кхашка дIайогIа мег 15 — 17 апреле. Цу хана рассада кийча хургйолаш парникашка тхьамкий ги дIадуа 45 — 50 ди хьалха.

Г. МЕЖИДОВ,
тхьамка кийдара йолча Грозненска республикански юкъерча контора управляющи.

КИРГИЗСКИ ССР. Иссык-кульски цIенача чIгъаьраши сибарегIарча шелха яхача чIгъаьраши Iоа инкубаци дIакхоадаш бала болх чакхбаьккхаб Тонски Каракольскии чIгъаьрий леладеча заводий специалисташа. ХIанз беррига ши тIабахийта къахьегаш ба уж цу шаьхкеч чIгъаьрий фух дола дика кхандаргаш хьадахийтара.

Укх шера цу боахамашко доаккхаш динкийча Iоанашка шоаьтхьье беркI шалдаьк гарта цIенача чIгъаьран, осхаш, делада, ше кхандаргаш — сетолеткаш чутехаргда.

СУРТАШ ТIА: 1) Каракольски чIгъаьрий леладеча завода инкубационий цехе. Хьалхарча класе хьалхаьатта чIгъаьрий леладер Ибралиева Батма.

2) ЛаьрхIа кхандаргаш леладеча Iоанашка хьалкхедаь цIенача чIгъаьран кIайдаргаш.

Н. ЖИГАНОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Кулгаш дIадаха Вьетнама тIерa!

ДЕРРИГАЧА ДУНЕННА КХЕРАМЕ ПОЛИТИКА

Москве хиннав Вьетнама Социалистически Республика машар лорабара Комитета председатель, Дерригдунен Машара Совета вице-президент Фан Ань. Оаха арайоаккх Кердадарий невайоазон Агентства корреспондента Правов Андрейна цо енна интервью.

* * *

ХАТТАР: ТIехкъерча хана Вьетнама дукъаларча Пекина агрессена комментареш еш буржуазни пропаганда «социалистически мехкашта юкъе тIемаш хилаза дарг ца хилараx» йола тезис йоалайьй. Хьо керттера декхар халкъашта юкъе машар лоаттабар долча организаце вгIал за. Фу ала безам бар хьа цу тезиса хьакъехьа?

ЖОП: Къоастадергда вай хьалхагIа малагIа «тIом ба социалистически мехкашта юкъе» хилаза баргбац яхаш бувцар. Хоаш да, боккъонца йола социализм ший арахьарча политикаца дунен халкъашта юкъера кхерамале тIоагIъяра гIулакха тIатIа лаххуш йола воадейстан лоатта а яьй, хIана лоаттаеш хьа а йоагIа. КНР доалдеча гIозараша йолаь агресси, буржуазни теоретикашта из миста хилар мелла лоаш дале е, мичча оагIорахьара лаьрхIача а «социализм хьадаь хIама дац», из да цунна духьалара, социализма принципаш тIара уй боалар бахьан долаш хинна хIама.

Гуш да. Пекино хлана юкъе йизьача эскара, промышленноста, Iилмана, юрта боахама е лаьрхIеча йиъ модернизацел соагIа, маоисташа массеи шера ма-корга пхелагIа модернизаци — церани арадьарчен политически наьхаь модернизаци еш хиина хилар.

Нехьан доаццаш дацар, минитагIа вала Токио волаш, КНР Госсовета премьера заместителя Дэн Сяопина, хIанз а хоаш дац массех шу даьлча Китае малагIа строй хургаь аьнна, заявлени яр. Хьалхашка оттадаь гегемонистски денхараш кхоачашдаре чIоагIо эшаш дола кредиташ шоаьта далийта, малхбузен гереага кхача гIерташ Пекин кийча я моллагIа политически вираж е а. Тарадар Вьетнама духьалара агресси йоалайрца, КНР доалду гIозараш герах ахчеи Пекина социалистически мехкашта духьаларча тIеэза эшаш хиларах Малхбуе тешаe гIертачох. ХIаьта дагадоха а йиш йичай, империализмо Китае машаре социалистически хувцамаш даре ахча лургда, аьнна. Социализмана, пролетарски интернационализмана тийша болх базраш, дувцилга йоацаш, империалистически реакцеца цхьан лагере кийслу.

«Социалистически мехкашта юкъе тIемаш хилаза дарг ца хилараx» йола тезис доадоацар хилар гуш да. Цхьабаькъда, Малхбузе из баькъдара башха дика лархIа а йиш йоаца аргументаш дIахо гульеш я. Из тезис-м коммунистически болама къамий бакхьалоаш совъе гIертар санна, империалистически политически деятелаша дагалаьцачох, социалистически содружества, дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болама, дерригдунен машара тIехьебарий болама, кхыдарий тайпара йола капиталистически дунена кхерамера реалеш вIаши хийралхара загал тоха безаш дола хIама ма-дий.

Укх деношка со вьетнамски делегацейна керте я волаш Хельсинке хиннача Вьетнамацарна солидарноста Дунен халкъашта юкъерча чрезвычайни конференце вар. Цо цIаьнха а хьахьекхар, боккъонца бола кхерам тIаьттача, хIанз Вьетнамера агресси морг, машарен прогрессен дерригача низаша шоай барт кхы а чIоагIагIа хила безаш кхетадеш хилар. Конференце делегаташа массане а йо лаьрхIар маоисташа йолаь агресси. Агрессех бола беррига бехк Пекина доалдеча гIозарашта дIатIабиллар цар. Массанева а къаьгта гуш да Вьетнам китайски халкъашта машарен доттагIалени хьалхашка яха безам болаш хилар.

ХАТТАР: Мишта лерх Iа оккупаци яьча вьетнамски территоре тIера бIу арабоаккхаш да тхо яхаш пекински лидераша тIеда доаш?

ЖОП: Из пропагандистски трюк я. Китая эскара ударни низаш кердача тайпара группашца а еш хьиаре тIемаш деш да.

Пекински пропаганда из хIама дара бахьан массеха да. Къаьгта гучадоалаш латт, китайски интервенташта тха эскара, шоаш лаьрхIача тайпара, «тIом сагара хьасайе, сиха хIама тоха» ца магар. Ах миллион сагах латтача IалаьмаIе доаккхача эскара массехк кIирагIа тIом бича, китаьхьча моттиге мара 40 километрга кхоачаш тха территорена чуда мегадац. Цунца дувзадена Вьетнаме ший де дезаш хинар дадаьнад китайски эскар, цудухьа тIехьашка а доал, яхаш харцдараш а дувцаш, дунен общественность Iехае гIерт Пекин.

Цул соагIа, дерригача дунен тIа шоай агрессена духьала хьайна эгIавлон талгIеш тераал ца йича а болац маоистски лидераш. Тхона ниста хоаш да, из духьала Китайна шийна чухьа а йолаш хилар. Дукха ха йоаццаш Пекине арадьаьхар Пекина агрессивни политика во лоархIаш йола массехк дапзьбаа. Из деррига а тIема операци чехка чакхъякха дага болаш хиннача КНР доалдераша лаьрхIараша юкъе дацар.

Вьетнамера агресси дIахойдаш я. Шоаш дIалаьцача территоре тIа оккупанташа чакхйоах Гитлера лелаьдаьгача лаьттан тактика, бехаш бола маьрша нах бое а беш, нах баха моттигаш хIаллак а еш.

ХАТТАР: Цу денах дукхагIа дувцалахьа.

ЖОП: Тхога да тIемаш деш карабоалабаьча наьха дукха лоткъамаш. Цар дувцача тайпара, Вьетнамерча бахача наха лоаш е де, къа а ма хета яхаш инструкцеш тийнана кIарна. Оккупанташа тхоай лаьтта даьча дерригача дуламех [illegible] дуцаргда оаха дуней халкъашта юкъерча общественноста. Царех цхьадараш хIамма а эшацагIа а дац, американцаша леладаьча оахкарий гIулакхел, масала, Сонгме Iоьахийтача цIийл.

Китайски эскарашо леладеча оакхарий гIулакхий боа оагIув. Цар шоашца дIабитац човаш хиина шоай салтий, ноккъа ба царна уж, цудухьа цар уж е боабу, е шоаш баддача бут, шоаш боарг болаш. Цу фактоа тeшал ду, маоисташта, древни китайски мандаринашта а санна, сага вахар цхьаьна хIамаи лоархIаме ца хеташ хилара.

ХАТТАР: Мишта лерхI Iа СРВ духьаларча агрессе даькъера Малхбузен позици?

ЖОП: Малхбузе, эгаре хьалха ВIашагIкхийтта Штаташ, «китайски карт» ловзаедеш я. Империалисташ дага ба, цар шоаш яххача тайпара, «Советски Союза уллув» дилла а латтаргболча кхохлама кхувр хьабе. Амма царна дагайоха мегаргаьр дунен шоллагIча тIема урокаш. Агрессора логика, къаьстта Пекина яр санна йола амбици а йолаш волчун яр, миста хургъя ха хала мадий. Малхбузенгара шийна эшаш дола гIо хьанхаьта даьлча, цо-м тахан ше мотт хьийкхача кулга а цергтоха ма-мегий. Шоана дагадоаггIача тайпара, тахьа иттлагIа шераш чакхдоаллаш хиннача мюнхенски сговоро Малхбузенна чу ца боалийташ соца миче бир фашистски бIу.

ХIанз массанена а хоаш да маоистий агрессивни полатика социалистически Вьетнамаи Советски Союзаи кхераме хиина Iеш ца хилар. Из дерригача дуненна а кхераме ма-йий. Из хIама дага а латташ дар геттара тайптайпара политически уйлаш йолаш хиннача хельсински конференце делегаташа даь къамаьлаш. Са къамаьл хилар, масала, ВIашагIкхийттача Штатий викалашца. Уж беррагаца а раьза боацаш бар агрессе даькъе вашингтонски администраце лаьцача позицена. Дага ма-доагIий шоана, ший хана США-с Вьетнаме яьча агрессе Джонсона правительствах тешам а боабаь цига кризис этта. КIайча цIен хIанзарча дакъа а йига бакъахьа яр дунах йоаттIаш йола выводаш.

(АПН).

ЧЕХОСЛОВАКИ. Iаламмате сиха Вьетнама духьалара китайски агресси соцаелга дIадийхар Праге КНР посольствана юхе чакхъьанххача дукха нах юкъе болча кагирхой демонстраце даькъа лоацах хиннаран. Хьалхарча плане «Кулгаш дIадаха Вьетнама тIера» яхаш лозунг да.

ЧТК — ТАСС сур.

Социалистически мехкашкара хоамаш

«ИЛЛИ ДОАХАЧА ДАХЧА» МАСТЕРАШ

Решин яхача румынски городерча дахчах хIамаш еча комбинате я йаделеш СРР доазохей гаьнна арахьа йоазаш йола фабрика. Укхаза хьаю музыкальни инструменташ-чIобдарган, контрабасаш, виолончелеш, гитараш, вобзаш, цимбалаш, бандиош, мандолинаш.

Чоалхане я уж инструменташ хьаяра процесс. ДIайолалу из цул тIехьагIа комбината силадешна яхь — итт шера йокъаергйола къаьсттача сортах йола ГIорьлинга дахча хьахархаргара. Укхаза мастераш «илли доахада дахчах» къайлехаш йовоаш хила беза. Ха деза, масала, цуи лоаттаи тохкабергбоаш миста дахча тедаргаь, хьалха пластинкаш инструмента корпуса чу миста дIакийсаьергаь.

Деталаш кийчъяр, шлифовка яр, хьамчаца вIашагIхоттар; лаьрххIача распорна чу йокъаяр, вIашагIйохкар... ТIаккха тIехкъера е инструменташ кийчъяй йоал. Къаьсттача заказех хьаеш йола цхьаираш къаьнан орнамент а йедда хоазю. Румынски инструменташ дика могаьй цIи хезача музыканташа. Комбината арахецача дерригача чIондарганий паспорташ тIа дIаьлаьй Давид Ойстраха отзыв.

В. ГУБАНОВ,
АПН сов. корр.
Бухарест.

КЪАЬНАДАРАШ ЛОРАДУ

Дуккхача хана деза НРБ культурни политике йоакха меттиг дIа а лаьца хьадоагIаш дола къаьнара памятникаш лораделга яIана хьалхарча плане даькхад. Из дувзадена да болгарски паччахьалкхе хьахинна 1300 шу дизаш таргагIоргарца.

Культура института специалисташа оттаьй 1994 шерага кхачалцарча лаьрхIа къаьстта программа. Цу тIа белгалдаьккхад дерригача исторически, археологически, архитектурни памятникашта регистраци ехтён царни реставраци яра хоадамбоахаш йола ханаши.

Халкъа Iаьдал латтача шерашка эзара мехка памятникаш бокъонца теркалде а ца болабеннача Болгаре хIанзалца регистраци нь а цар сурташ дIаяздаь а йола архитектурни объект 25 эзар согIа я, царех 900 дерригача халкъа лоархIаме дола памятникаш хинар соцадаьд.

Археологаш историка хила бехаш болча студенташа цхьаьна 190 моттиге археологически оахкамаш дешна хIана Iахна баллахой. Боккха терхам тIайохийт республике къамаи Ренессанса замера дараш а юкъедоагIаш дола архитектурни памятникаш лорадера. Де лоархIар да къаьсткъаьста объекташ лорене хиана ца Iеш. БIарча нах баха пункташ лорадр. ХIанз йолаш я цу тайпара 30 архитектурни заповедник.

(АПН).

ХАЛКЪА ДАГАЛАТТАР

Германски Демократически Республика территоре тIа я йиъ эзар соагIа халкъа дагалаттаргйола антифашистех йола моттиг. Концлагераша байнача дани дагалаттаргболча шоай новкъостий сийна укхаза ух дерригача дунен тIара антифашистски болама ветераназ.

ГДР антифашистски къовсама ветераний организаце болх бу Духьален къовсамхой Дунен халкъашта юкъерча организаце (ФИР) юкъе. ДIадахача шера май бетта Минске хиннача ФИР тIехьарча конгрессо тIехьийхар дерригача дунен тIарча антифашистски организацешна цхьаьна леладу гIулакхаш сехийтар, къаьстта а неонацистски низаш юхахьахулаш латташ хилар бахьан долаш. ГДР боагIаргба, масала, 22 мехкара антифашистски болама ветеранаш. Цар даькъа лоаццаргда республика дуккхача городашкарча вIашагIкхетарашкеи собранешi.

(АПН).

IАЙ ТIА ХИННА ЭКСПЕРИМЕНТ

Монголе Убурхангайски аймакхорча Ширрэт яхача Iамах Iилмабоахама эксперименташ ю моттиг хиний. Iилманхошек чIгъаьрий леладераш цу чу хийцад Советски Союзера дени массехк итташ эзараш белорыбица кхандаргаш. «Керда дака даьхкараштa» дика тайнад кердача хишкара хьадаш, чехка дегIадоагIа. Догдоахаш ба ши-кхо шу даьлча Iай бойнка промысловой лоархIам болаш хургхиларга.

ХIанз тохкаш ба чIгъаьрий мехкарча тайнай кхандаргаш республика кхыча хий латтача моттигашка чухецара таронаш.

(АПН).

Школьникашта коммунистически кхетам балар

Кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам лучара школа лоархIам Iалаьйнате лакха ба. Из болх массехк лостамех бу вай школашка.

Школашка дешархой идейни боарам лакхбеча балха тIум хинна дIаэттад В. И. Ленина вахарен балхен хьоkхама, нагирхоех долча цун васкетий ларда тIа царна кхетам лулга. Школьникаша В. И. Ленина вахари цо деладаь гIулакхаш Iомадар хьакъоастаде йиш йолаш дец кагирхошта цо йийта идеяш, васкеташ, хIара эIамигача саген йийнийн дин-ций а общественни а вахарa идеал йола сага дикала хьалъехьара ленински уйлаш кхетаярах.

Тха школа опыто хьахьокх, В. И. Ленина вахари гIулакхаши, цун идейни тIехьале Iомаяр марксистско-ленински мировоззрени коммунистически морали хьахилийтара, дешархой общественно-политически хьинар вйдара лоархIаме средство хилар.

Тха школи хьехархоша пайда ийбу В. И. Ленинах долӧ цIи хезача партийни пачхахьалкхени деятелашта дагадоагIараш, художественни Ленинкана произведенеш, ленински иделш нотьялар, советски сага дийна гIулакхаш, из коммунизма идеях чIоагIа тешаш хилар, цун денах, къонахчал, патриотизм, интернационализм хьагойташ йола къаьгга материалаш чуйоагIаш долча «Сийлахь-доккхачи вахара оагIош» яхача книжках. «В. И. Ленина революционни викъ», «В. И. Ленина революционни болх дIаболабар» яхача конференцешка е сообщенеш дешархоша сага йовкъостал доаласш кийчъяр — дешархой уйла дегIаахара, цар уйлаш хьахилара, пролетариата революционни къовсам кхетабара хьалхара лагIа.

Тха дешархоша Ленина прокзведенеш Iомаяр организически дувзадени вэ КПСС, дунен халкъашта юкъерча, коммунистически болхлойн болаяя документаш довзарца. Парте хьалхашка уттаду декхараш «коммунизм Iомае» яха ленински тезис хIанзарча хьалашка лерргаIа дIахо дегIайоалар, къонача поахала коммунистически кхетам балара программа хиния дIаэттача комсомола III съезде В. И. Ленина даьча къамьла положенеш кхоачашъелга дIадехар санна дерхI тха школа падагогашка.

Семинарски занятешка, кружокашка, дешархой конференцешка берргга тераш тIаьохийт офиантарча дешаште: фуд «коммунизм Iомае» яхилга, сенах латт къахьегамцара гIулакх коммунистически хьисапе ледадара, коммунистически правственноста маIан, малагIаш я советски нагирхой херда идеалаш? ..

Коммунистически кхетам балара центрех цаI я школа тIемен къахьегамен сийлен музей. ЯхалагIа шу да шу музея тха школе болх бу. Ветеранашца е къонача экскурсоводаша шоаех култ тоххалца сатийна яда музея экспонаташ. Музее венавчу йиш я тIем тIо хинаварана дуьцараша ладувгIа, тIема шерашка майраш деналш гойтарашца къамаьлаш де, вай Даьхенна хала деношъ тIаьттача хана, моастагIашна бовь го боха д беш, бIухой кIадхара баьхача къонахчал долча сага юкхе вагIа. Уж ба М. Оздоев, С. Плиев, Т. Мальсагов санна бола воквъостий. Берий бевзам ба тIема хапара хIамаш историе учебникаш тIарен дайхьча книжкаш тIарен дайза ца Iеш цига дакъа довцаш хинарашка гIолла доза а.

Ер яхалагIа шу да школе къона лерйоахарий отрядо болх бу. Нахаца дIа-юха эздеча наьхатаьша, тIемаш хиначиа моттигашка ахаро. ветеранашца вIашагIбеттабаларо таро хуляйт дешархой цу хавара гIулакхаш дикагIа довза. ХIара шера кул тха къонахчада урок. Цу дийнахьа школе боагIа ветеранаш. Цар тIема хава шоаш леладаьча гIулакхех дувц, музейна шоаш тIем тIа лелаьа хIамаш тел, экскурсеш еза кул, хIаьта шоаш а ю уж ферапща музеящка. Музея чакхдоах классни сахьаташ, пионерий сбораш, урокаш, конференцеш.

Лаккарча классашарча дешархошта коммунистически кхетам балара шерра лерхача а эффективнегIча а формаех цаI я школьни политинформаци. ХIанз укх сахьата политически информаце лоархIам лох ца луш лаккхуш боагIа. Из дувзадеша да кепайоазоно, телевидене, радио луш йола шера информаци ийса кхетае. харцдари беькдари къоестаде, факташта анализ е, критически мах бе Iомабала дешархошта гIо де дезаш хиларца. Школерча политически информаце хаддазза а оперативно а кхетабу дешархой вай мехкарча а доазол декъарча а лоархIамегIарча событеех, йоаших политически явленеш.

Партийноста ленински принцип практике яккхар яхилга фух аьнча, из да, школьникашта чурча вахара дешаш а доазол декъара хьалаш а дика довзаш, КПСС политика кIоаргга кхетаеш, из хьаллоацаш, чакхъяккхара къовсам йоаттабе ийча хургболаш кхетам балӧ гIертар. Къаьстта лоархIаме да кхувш йоагIача тIехьенна политинформаце бахьхало партийноста принцип хилар, вешта аьлча, буржуазни идеологеца цун цIаккха а машар хург ца хилара хIаьта из цуна духьалярча къовсаме дIагIагIерташ хилар.

Политинформацех хIара дешархочоа из ленински принцип йовзаш хургволаш кхетам балара пайда эда гIерташ я тха коллектив.

Ерригача педагогически коллективо, комсомольски организаце дIахо а бергба коммунистически кхетам балара болх хьалхашка латтача декхарга хьежжа.

С. МЕСРОПОВА.
Наьсарен района № 3 йолча школа директора заместитель.

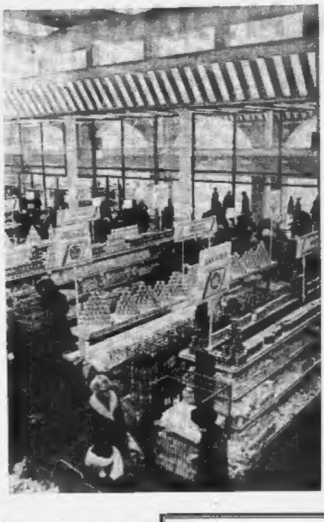

Москва, Баумански район. СУРТА ТIА: 1978 шера хаьркархой наказагIа Луначарске проспектагIа хьалъяь «Гастроном» яхача фирма № 30 йолча универсама торгови зале.
Н. САВАДАША сурт. ТАСС фотохроника.

Письмо кепатеха деце а...

Дукха ха йоацаш «Сердало» газета редакцега письмо кхачер Грознески швейни производственни объединене чуйоагIача № 1 йолча хIамаш тегаш филиала болхлошкара. Цу тIа дувцар боьаь йоацаш мукъана деношкаш шоай смена йистеньча юха бутаьш болх байтангаш, цу бахаз алапи ца денна яхларах лаьца.

Из кьхет оаха шийга дIадехьийтача цу объединене генеральни директоре А. И. Бабаджанова торга хоам бу:

«Объединене кулгалхоша № 1 йолча филиала болхлой письмо тIа дувцар тохкачул тIехьагIа гучадаьннад письмо тIа дувцаш хиннар бакъ хилар. Из гIулакх нийсденнад участив мастера Г. В. Грибоедовай бехкагIа. № 1 йолча филиала кулгалхошта тIадожедаьд йоагIача хенал тIех болхлоша баьча балхах алапи дIадiларах йолча положене ма-яхлара болалошта алапи дIадалар».

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Вахара учебникаш

МагIалбика района «культура методист Солтукиева Натаaшеп Долакоарча библиотека заведующи Вельтоева Аьсета «Малгобекский» ком- сий совхоза шурий-товарни ферме баьхкача Iуйрийна доахан дийтта баьшабар доярнаш. Доярнаш хьагулбалалехьа цар вIашагIкхетар хилар ферма заведующеца Ялиев Майрамаца. Цо дийцар шоай ферма балхахи, дикагIа болча доярнехи Iаьсий леладечарехи лаьца. Цудухьа укхаза шоаш арахецача «Къахьегама листока» тIа мехкараша дIаязйир ферме маякаш лоархIаш, хьинаре къахьегаш, дика толамаш доахаш хьабоагIача Пешхоева Нинай, Додова Iайшета, Мамергоева Банасе, Чаптиева Макнеи цIераш.

— Тахан фу дувцаргда оаш тхона, мехкарий? — аьлар ела к къежа цу хана хьатIаенача Додова Iайшета.

— Л. И. Брежнева «Целина» яхача книжках лаьца, — аьнна жоп делар Аьсета. — Дийшадий оаш из?

— КIаьнко дешаш ладийгIад аз, — аьлар Iайшета. — Iалаьмате кIоарга чуловцам болаш, дешачоа аттен моллагIа вар дика кхетаргволаш яздаь книжка да из.

Цу хана хьатIабаьхкар вож доярнаш а. ДIахо доладелар «Целинах» лаьца къамаьлаш. Цу кхалнаха беседага ладувгIаро, дика кхеташ цар йоашхаш хиннача цхьаццa йолча моттигаша хьахьокхар из книжка царна дика довзаш духхенеша дийшаш хилар.

— Лаьтта довзаш, ший хана цу лаьтта хьинаре къахьийгача саго яздаь да из, — аьлар Пешхоева Нинас. — Цудухьа кхетаду из хIара къахьегама саго, цудухьа лоаркI из хIаранс ахархочун вахара гIими.

З. СОЛТУКИЕВА.

ФЕ ХИЛА

1978 шера норта бохабу малар менна болаш машинаш лелкаш хиннача водителий бехкагIа 107 авари хилар, цига 32 саг а леш 136 саг лоза а веш. Кастмоста хул из бахьан долаш авареш укх шера а.

Бийсана Грозненски районерча 4-ча совхозатахьа малар менна а волаш мотоциклаца водаш, из палла бокъо а йоацаш е палла а ца ховш вола Хасанов ШахIид мотоцикл кIал тIа э кхесса чIоагIа лоза а вах больнице вихьа. Малар менна веха волаш мотоциклаца водаш иштта дукъа да йоагIача автомашина тIаьхкийттаьа «Калиновский» чхьагIара совхоза болхло Шохворостов Геннадий а. Менна волаш ше лелаш йола «Опель» яха автомашина духьал йоагIача машина тIаттехай Курчалой вахаш волча Дасаев Эмс, хIаьта ше чIоагIа лоза а ваьв.

КIезига хилац малар менна болаш гIашлой транспорт лелача новкъа бувлаш, наьхъий законаш цар телхадеш моттигаш, из бахьан долаш дуккхача хана царна зуламаш а хул.

Ха яххалца доттагIий болча молаш а ваьгIа цIавоаш бийсана сахьат даьнача хана транспорт лелача новкъа машен тIа а кхийтта лозаваь больнице вихьав «Джалка» яхача совхозе вахаш вола Ахматхолов Малик.

Цхьайолча хана бокъо йоацаш а трактора тIехьатейсача лафеташ тIа а ховшабий нах дIачоха кхувл тракториташа. Иштта тIаховшабаь нах а вийна водаш лоамашкара боагIача наькъо гола тоххача моттиге тIера чуваьжа пассажир тIоан тIа IотIа а кхийтта дийна вусаргвоацаш лозаваьа Ведески районерча Орджоникидзе цIерагIча колхоза тракториста Довтукаев Хаважа бехкагIа.

Харцахьа а хьежаш УРАЛ яха машина лаьлла водача водителя Сосуркаев Iалаудина МагIалбике пах чуIеча цIеношта машина тIа з геха нах лозабаьб. Водитель цул тIехьагIа ведда, баьхда, бехкотхама кIалхара-м варгвац.

ДIадахача кIирагIа республике 60 авари яьй, цига 4 саг венаб, 38 саг лозаваьа.
НГIАССР МВД ГАИ.

Олимпийски курьер

Укх шера 21 июле Москве Лужникашкарча Йоккхача спортивни арене торжественно хьаеллагьа СССР халкъий VII-ча Спартакиаде финальни яхьаш. Украина сборни командана юкъе республиканаи хьалхара цига дакъа лоацаш хургво жIоп кхуаснш йола 23 шу даьнна Киевски физкультура института аспирант Седых Юрий. Эттара хьалхадуккха дзараш бодча ний ханарча пахь санна спорте дакъа лаца волавенна Юрий Днепровщикхеча Никополь яхача гоподерса берий спортиви школе. Цул тIехьагIа — институте дешаш хиннав. тIаккха низ кхо ца беш спорте дакъа лоацаш хиннав. Эттара йоккхагIа котало Юрен цун хьехархочо Бондарчук Анатолен яьккхал Монреале Олимпиада йолча хана: учениках олимпийски чемпион хилар, хьехархочох Ловзарий вожаэр хилар. ХIаьта хIанз таьха яц Москве хургйолча Олимпиадаи Ловзараш - 80 кийчлуш ец йола «генеральни репетици» — Спартакиаден хургйола хала ха.

СУРТА ТIА: учебник дешаш цIагIа волча хана.
Ю. ИЛЬЕНКОИ, И. СВЕРИДЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

* * *

ЛАТВИЙСКИ ССР. 20 шу гаргга йолча хана, хувца ца луш Даьхен баскетбола олимпие керттора моттиг лаьца латт ТТТ яхача рижски командацара меккарий. Итт шу да цIи хеза йола СССР спорта заслуженни мастера, дунен, Европан Олимпийски ловзарий чемпионка, СССР халкъий Спартакиада шоззa чемпионка центравой йола Семенова Ульяна цIи хеза йолча цу командаца ловзаш йола.

Эттара йоккхагIйола котало Ульянас яьккхар цун кхойтта шу даьнначэ хана. ТТТ команда воккхагIволча тренера Карлитис Раймондо хайра республика юртарча цхьан школе дешаш йоакха перспектива йола къона спортсменка йолта. Уж вIашагIкхетарех Семеновай вахаре боккха лоархIам болаш гIулакх хилар. ТIатеIIа спортивни говзала къайлекаш Iомае юласлар Уля, дика чакхъяьккхар цу юкъера школа. Латвийски физкультура институт.

ХIанз ТТТ командан цун лидер Семенова Ульяна СССР халкъий VII СпартакиадагIа кийчлуш я. ТТТ база тIа вIашагIйолларгья Литве сборни команда. ТТТ командацара спортсменкаш, цу даьхье Уля а йоаш, мехка олимпийски сборне хьалхарча кандидаташта юкъе а ба.

СУРТА ТIА: Семенова Ульяна плошадка тIа.
В. КОЛЕСНИКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

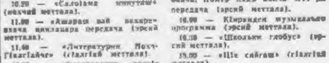

Спорта хоамаш

Боксах йолча дунен халкъашта юкъерча турнирашта юкъе белгтала моттиг дIалоац Казахстана столице — Алма-Ати чакхйоаккхача традиционни турниро. Цо массала а вIашагIтох вай мехка толашагIбола спортсменаш санна доазол декъара цIи хеза дукха боксераш а. Иштта укх деношка чакхъяьшача турнире а дакъа лоацаш бар Алжире, Болгаре, Куба, Румыне, Турце, Югославе спортсменаш.

Цига дакъа лоацаш хилар академика М. А. Миллионщикова цIерагIча Грознески мехкдаьтта института студент, спорта дунен халкъашта юкъерча класса мастер Х. Джабраилов. СССР вIашагIтехача команда мугIарашка соахка деаз дIакхаца волча Хьамзата цу турнире котвалар цъаьстта боккха лоархIам болаш дар. хIана аьлча, цун итогех вIашагIтоха лаьрхIа я Малхбузен Германе, городе Кельне чакхйоаккхаргйолча Европа чемпионате дакъа лоацаргдола СССР команда.

Х. Джабраиловца 71 килограмм доазал волча спортсменашта юкъе хьалхе къувсаш хилар шозза Европа чемпион В. Лимасов, шозза СССР чемпион хинна В. Удояик. СССР экс-чемпион А. Журавлев санна цIи хеза бола боксераш — верргга а 16 саг. Царна юкъе веха хьоазалар Хьамзат. ХIара вIашагIкхетар дика говзал а депал а гойташ чакхдаьхача цо турнире хьалхара моттиг яьккхар.

Цу толамо Х. Джабраилова бокъо енай 5 мае Кельне дIайолалуча боксах йолча Европа чемпионате дакъа лаца.

* * *

Газет дешарашта хоьш махиллара, волейболах йолча СССР чемпионата хьалхарча лигерча командашта юкъе 25 очко а йолаш шоллагIа моттиг яьккхар Грозперча «Автомобилисто». ХIанз лакхерча лиге тIеххьара ши моттиг яьккхача Минскерча «Моторацеи» Алма-Атерча «Дорожникацеи» хьалхарча лиге тепача Свердловскерча «Уралэнергомашаца» цхьана тIадоагIача шера лакхерча лиге лоаза бокъо яккхара йолча Москве чакхйоаккхача турнире дакъа лоацаш я «Автомобилист».

Цхьа белгало йолаш я из турнир. Шо-шоай лигашка шоайла вIаши ловзаш цу командаша яьха очкош турнире зачета юкъейоагIаш я. Цудухьа из дIайолаялалехьа 3 очко яр хьалхагIа шозза «Автомобилист» эшаяьча Свердловскерча «Уралэнергомашата», цхьаца очко — «Моторацен» «Дорожникацен». Цхьаккха очко яцар «Автомобилистага».

Шоай хьалаш тоаде магийзар вай мехкахошта 20 марта «Моторацa» ловзаш а. Ийъ партех лаьтта из вIашагIкхетар счет 1:3 а йолаш, «Автомобилист» эшаш, чакхдаьлар. Цхьабаьнда, цул тIехьагIа вай мехкахоша шоай ловзар тIетдика вIаштIехьа а даьккха счет 3:1 йолаш эшайир Алма-Атера «Дорожник».

Сийсара «Автомобилист» юха а «Моторацa» ловзаш хиннай, хIаьта тахан из вIашагIкхет «Дорожникаца». Тахан къаста дезаш да тIадоагIача шера лакхерча лиге ловзаргьяраш малагIа командаш а.

С. ПАРЧИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
24 МАРТ

8.00 — «Ха».
8.00 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Гоеза гулгаш».
9.35 — Хоровой музыка концерт. Ригера передача.
10.10 — «Шоана, дай-ноанойI».
10.40 — «Iуйранара почта» музыкальни программа.
11.10 — Телевизионни документальни фильм.
12.00 — «Спортлото» тираж.
12.15 — «Могашал», Iалам-популярни программа.
13.00 — М. И. Глинка произведенеш иттадаь концерт.
13.30 — Берашта. «Орленок» яха художественни фильм.
14.45 — Шун кехкатех оттадь музыкальни программа.
15.30 — «Хьайбаш дунен чу».
16.30 — Мультфильмий программа.
17.00 — «СелаIад». Халкъа кхолламий телевизионни программий дунен халкъашта юкъера 3-гIа фестиваль (Франци).
17.30 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Локомотив» (Москва). Тбилисера трансляци.
19.25 — «Трактористаш» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР халкъа артистка Е. Образцовай концерт.
22.40 — Мел дарах йола Европе спортни яхьаш. Минскера передача. Йистеньга — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.00 — «Целина — са кхел». Телевизионни документальни фильм.
14.00 — Концерт.
14.30 — «Наьна школа».
15.00 — Передачий программа.
15.05 — «Хьа горизонт».
15.35 — Документальни фильм.
16.00 — «Литературни вIашагIкхетараш».
16.25 — «Сий»: телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
18.00 — «Ирзе берна пионерски концерт».
18.45 — «Iадмий взар».
19.15 — Ялача атлетиках йола дунен халкъашта юкъера яхьаш.
20.00 — «Бийса даьккхал кийла шун, бераш!».
20.15 — «Тха обозрени».
21.00 — «Музейшкен амстиносни залашкен гIолла».
21.40 — Художественни фильм.

I ПРОГРАММА
25 МАРТ

8.00 — «Ха».
8.00 — «Iаредше дIаоттаI».
9.05 — Дунен халкъашта музыкоча конкурса лауреата Ю. Бостриделова концерт (баян).
9.30 — «Гурга бетта саьхьт».
10.00 — «Советски Союза гIулакх дени ва!».
11.00 — Фильм болча хьоашалгIа. «Воккха зIамигга клаус» яха художественни фильм (ГДР).
12.30 — «Юрта сихьат».
13.30 — Музыкальни киоск.
14.00 — «Театральни спектакль. А. Островский. «Йолга-м йоаг, йоаг-м яц» яха фильм-спектакль.
16.15 — «Урожайра йоалад сежнаш» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
16.30 — «Кинопенсьбара клуб».
17.30 — Мультфильмий программа.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Ялача атлетиках йола дунен халкъашта юкъера яхьаш.
19.00 — Французски эстрада артистий концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «СССР халкъа артиста М. Ильински телевизионни фильм.

II ПРОГРАММА

13.00 — «СелаIад». Халкъа кхолламий телевизионни программий дунен халкъашта юкъера 3-гIа фестиваль (Франци).
13.30 — «Спорт-клуб» яха передача.
14.45 — «Лочкьабаь Дай-моха» яха телевизионни документальни фильм В. Зорин.
15.45 — «Цирка арена тIа».
16.30 — «Сий», Телевизионни художественни фильм. 3-гIа сери.
18.00 — «Шоана, дай-ноанойI».
18.30 — «Мустай карим». Башкире халкъа поэтах йола этюд. Документальни фильм.
18.40 — «Верасы». Фильм-концерт.
19.00 — «Союз-32» хаача космически кема экипаж космосе яха кийчъярах йола передача.
19.15 — «Могашал» яха Iалампопулярни программа.
20.00 — «Бийса даьккхал кийла шун, бераш!».
20.15 — Баскетболах йола СССР чемпионат. Кхалнаш. ТТТ (Рига) — «Спартак» (Московски область).
21.00 — О. Респиги. «Оалхазараш» яха сюита.
21.40 — «Севиль». Фильм-концерт.

РАДИО

24 МАРТ

6.40 — «Дуга лелаларяш из дIаалара кийчо са ба». Гудермески районера передача (нохчий меттала).
6.30 — Ашараш (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къонах» яха радиомузыка (эрсий меттала).
8.00 — Ашараш (эрсий меттала).
10.20 — «СалоIама минуташ» (нохчий меттала).
11.00 — «Ашарах вай вахаре» яхача циклацара передача (эрсий меттала).
11.40 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала).
14.30 — «Сатирически таьгIе тIа» (эрсий меттала).
19.00 — «Кавказа вахар» яха радиожурнал (эрсий меттала).
18.30 — «Музыках йола беседа» яха передача (нохчий меттала).

25 МАРТ

6.00 — Москва.
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шоана дукха оаш лаьраш» (эрсий меттала).
11.15 — Концерт (нохчий меттала).
11.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
15.15 — Хургболаш гIишлошъяраш болча. Номер паьь йолча НТУ-ра передача (эрсий меттала).
16.00 — КIиранден музыкальни программа (эрсий меттала).
16.30 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
18.00 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.30 — «Илдена моттагIал доаларна» даьрхIа концерт (гIалгIай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 8—13, Грознe 10—12 градус йовхал болаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмен хувцалуш морхаш йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 1—6, дийнахьа 13—18 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

24-ча марта

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Кинозал. «Заманхо» яхача кинотеатре бераште мультфильмаш хьокхаргда. 18.00. «Къонал — машаре тIехьа къовсам воаттабеча» яхача темах долча фильмай хьакъехьа дувцаргда. 17.00. «Ден кердадараш» яха кинопанорама. 19.00. Йоккхача зала фойе. «Метроном» яха дискотека. 18.30. Болх беш хургьа «Ала» яха театральни студи.

Н. К. Крупске цIерагIа культура Дворец. 11.00. Берий книжка кIира хьаделлар. 18.00. Бемамаш ледзерий университет хургьа болх беш.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Дукха дезача фаьлгий турпалаш» яха утренник. 12.00. Тематически фильмаш хьокхаргда. 14.00. Берий командай футболах йола яхьаш. 14.00. Берашта. Ловзараш, массовкаш. 17.00. «Нохч-ГIалгIайчен музыкен иллеш» яха духовой оркестра концерт. 18.00. Социалистически яхье котбьахкараштa хетадаь «Вай кIира» яха радиожурнал.

25-ча марта

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх беш хургда «Заманхо» яха берий кинотеатр. 17.00. «Ден кердадараш» яха кинопанорама. 19.00. Йоккха зал «Метроном» яха дискотека.

Н. К. Крупске цIерагIа культура Дворец. 12.00. Кинийка кIирака хетадаь утренник. 14.00. Болх беш хургда «Къона ленинхо» яха кинотеатр.

Химикий культура Дворец. 9.00. «КIай ладья» яха шахматах йола турнир. 12.00. Берийн кагирхойн музыкана хетадаь кIира хьаделлар. «Вальса истори» яха № 5 йолча берий музыкальни школа концерт-лекци. 13.00. Берий командай футболах йола яхьаш.

Просвещене белхахой республикански цIа. 18.00. Нохч-ГIалгIайчен композиторий музыка езарий клуб. НГIАССР искусствай заслуженни деятелаца У. Бексултановца вIашагIкхетар.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отделий — 3-61-48; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-48; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ02100. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1875.